

Atem in hoc ipsum equum dixerit, cum addidisset illi epitheton quadrupes: Sic & equitare, quod uerbum e uocabulo equitis inclinatum est, & homo utens eq̄ & equus sub homine gradiens, dicebatur. Lucilius nanq̄ uir apprimelinguæ latinæ sciens, equum & currere & equitare dicit hoc uersu. Nempe hunc currere equum nos atq̄ equitare uidemus. Ergo & apud Maronem, qui antiquæ latinæ diligentis fuit, ita intelligendum est, Atq̄ equitem docuere sub armis, id est, docuerunt & equum portantem hominem insultare solo, & egressus glomerare superbos. Subiecit Auienus, Cum iam trabibus contextus acernis, Staret equus. scire uellem in equi fabrica casu ne an ex industria hoc genus ligni nominauerit. Nam licet unum pro quolibet ligno ponere poeticæ licentiæ sit, solet tamen Vergilius temeritatem licentiæ nō amare, sed rationis certæ uim in rerum uel nominum electione seruare.

Dolendum erat profecto, ne hunc quidem librum haberi integrum, si quæ in prioribus libris de siderantur, non ita magni essent momenti. Nunc quemadmodum grauiores nonnunq̄ morbi esse solent in causa, ut qui deinde morbi accedunt, non facile sentiantur, ita præcedentium librorum hiatus, tanto nimis studiosos omnis dolore afficiunt, uti hic uix ullus eēt possit dolori locus,

MACROBII AVRELII

THEODOSII VIRI CONSULARIS ET ILLVSTRIS SATVRNALIORVM

LIBER .VII.

¶ Quando & quibus de rebus philosophandum in conuiuio. Caput .I.

RIMIS MENSIS POST EPVLAS IAM REMOTIS, & discursim uariantibus poculis minoribus, Prætextatus, solet cibus, inquit, cum sumitur tacitos efficere, potus loquaces. At nos & inter pocula silemus, tanq̄ debeat serius, uel etiam philosophicis carere tractatibus tale conuiuium. Et Symmachus, Vtrū ne ita sentis Vecti, ut philosophia conuiuio intersit: & non tanquam censoria quædam, & plus nimio uerecundia materfamilias penetralibus suis contineatur, nec misceat se Libero, cui etiā tumultus familiares sunt, cum ipsa huius sit uerecundiæ, ut strepitum non modo uerborum, sed ne cogitationum quidem, in sacrarium suæ quietis admittat. Doceat nos uel peregrina institutio, & disciplina a Parthis petita: qui solent cū concubinis, nō cū cōiugibus inire cōuiuia: tāq̄ has & i uulgus p̄duci, & lasciuire q̄q̄, illas nō nisi domi abditas tueri deceat tectū pudorē. An ego cēsēā pducēdā philosophiā, q̄ rhetorica uenire ars, & professio popularis erubuit. Isocrates enim Græcus orator, qui uerba prius libera, sub numeros ire primus coegit, cum in conuiuio a sodalibus oraretur, ut aliquid in mediū de eloquentiæ suæ fonte proferret, hanc ueniam deprecatus est, Quæ præsens, inquit, locus & tempus exigit, ego non calleo: quæ ego calleo, nec loco præsentis sunt apta nec tempori. Ad hæc Eustachius, Probo Symmache propositum tuum, q̄ philosophiam ea, quam maximā putas, obseruatione ueneraris, ut tantū intra suum pe-

suum penetral existimes adorandam. Sed si propter hoc a conuiujs exulabit, **A**
 procul hinc facessant & alumnae eius, honestatem dico & modestiam, nec mi-
 nus cum sobrietate pietatem. Quam enim harum dixerim minus esse uenerabi-
 lem: Ita fit, ut ab eiusmodi coetibus relegatus matronarum talium chorus, liber-
 tatem conuiuiorum solis concubinis, id est, uitijs & criminibus addicat. Sed ab-
 sit, ut philosophia quae in scholis suis sollicitate tractat de officijs conuiuialibus,
 ipsa conuiuia reformidet, tanquam non possit rebus asserere, quae solet uerbis do-
 cere: aut nesciat seruare modum, cuius in omnibus humanae uitae actibus termi-
 nos ipsa constituit. Neque enim ita ad mensas inuito philosophiam, ut non se ipsa
 moderetur, cuius disciplina est rerum omnium moderationem docere. Vt ergo
 inter te & Vectium uelut arbitrari iudicatione componam, aperiam quidem phi-
 losophiae tricliniorum fores: sed spondeo sic interfuturam, ne mensuram notae
 sibi ac sectatoribus suis dispensationis excedat. Tunc Furius, Quia te unicum **B**
 Eustachi, inquit, sectatorem philosophiae nostra aetas tulit, oratus sis, ut modum **Philoso-**
 dispensationis, quam das ei conuiuanti, nobis ipse patefacias. Et Eustachius, Pri- **pho conui-**
 mum hoc eam scio seruaturam, ut secum aestimet praesentium ingenia conuiuia- **uarum i pri-**
 rum. Et si plures peritos, uel saltem amatores sui in conuiuio societate reppererit, **mis esse spe-**
 sermonem de se patietur agitari. Quia uelut paucae literae mutae, dispersae inter mul- **ctada ingeni-**
 tas uocales, in societatem uocis facile mansuescunt: ita rariores imperiti gauden- **a, & phorū**
 tes consortio peritorum, aut consonant siqua possunt, aut rerum talium capiuntur **q̄litate, nūc**
 auditu. Si uero plures ab institutione huius disciplinae alieni sint, prudenti- **tacēdū esse**
 bus qui pauciores intererunt, sanciet dissimulationem sui, & patietur loquacita- **nūc loquē-**
 tem maiori parti amiciosem sociare, ne rara nobilitas a plebe tumultuosiore tur- **dum.**
 betur. Et haec est una de uirtutibus philosophiae. quia cum orator non aliter nisi
 si orando probetur, philosophus non minus tacendo pro tempore quam loquendo
 philosophatur. Si ergo pauci aderunt doctiores, in consensum rudis consortii,
 salua & inter se quiescente ueri notione migrabunt, ut omnis discordiae suspicio
 facessat. Nec mirum si doctus faciet, quod fecit quondam Pisistratus Athenarum **C**
 tyrannus: qui cum filiis suis rectum dando consilium non obtinuisset assensum,
 atque ideo esset in simultate cum liberis, ubi hoc aemulis causam fuisse gaudii con-
 perit, ex illa discordia sperantibus in domo regnantis nasci posse nouitatem, uni-
 uersitate ciuium conuocata ait, succensuisse quidem se filiis non acquiescentibus
 patriae uoluntati, sed hoc sibi postea uisum paternae aptius esse pietati, ut in sen-
 tentiam liberorum ipse concederet. Sciret igitur ciuitas, sobolem regis cum patre
 esse concordem. Hoc commento spem detraxit insidiantibus regnantis quieti.
 Ita in omni uitae genere, praecipueque in laetitia conuiuiali, omne quod uidetur ab-
 sonum, in unam concordiam soni salua innocentia redigendum est. Sic Agatho-
 nis conuiuium, quia Socrates, Phaedros, Pausanias, & Erisymmachos habuit, sic
 ea coena quam Callias doctissimus dedit, Carneadem dico, Antisthenem, & **D**
 Hermogenem, ceterosque his similes, uerbum nullum nisi philosophum sensit. At
 uero Alcinoi uel Didonis mensa, quasi solis apta delicijs, habuit haec Ioppam,
 illa Polyphemum, cithara canentes. Nec deerant apud Alcinoium uiri saltatores,
 & apud Didonem Bitias, sic hauriens merum, ut se totum superflua eius effusio
 r ne prolue

E ne prolueret. Nonne si quis aut inter Phæacas, aut apud Pœnos, sermones de sapientia erutos conuiuialibus fabulis miscuisset, & gratiam illis cœtibus aptam perderet, & in se risum plane iuste moueret? Ergo prima eius obseruatio erit æstimare conuiuas. Deinde ubi sibi locum patere uiderit, non de ipsis profunditatis suæ inter pocula secretis loquetur: nec nodosas & anxias, sed utiles quidem facilesq; quæstiones mouebit. Nam sicut inter illos, qui exercitii genus habent in medijs saltare conuiujs, si quis ut se amplius exerceat, uel ad cursum, uel ad pugillatum, sodales laceffiuerit, quasi ineptus religabitur ab alacritate cōsortii: sic apud mensam, quando licet, aptis philosophandum est: ut crateri liquoris ad lætitiā nati, adhibeatur non modo nympharum, sed musarum quoq; admittione temperies. Nam (sicut fateri necesse est) in omni conuentu aut tacendū est, aut loquendum. Quæramus, silentium ne conuiujs, an opportunus sermo conueniat. Nam si, sicut apud Athenas Atticas Ariopagitæ tacentes iudicant, ita inter epulas oportet semper sileri, non est ultra querendum, inter mensas philosophandum nec ne sit. Si uero non erunt muta conuiuia, cur ubi sermo pmittitur inhonestus, honestus prohibetur? maxime cum nō minus q̄ dulcedo uini hilarent uerba conuiuium. Nam si Homeri latentem prudentiam inscruteris altius, delinimentum illud quod Helena uino miscuit, non hærbā fuit, non ex India succus: sed narrandi opportunitas, quæ hospitem mœroris oblitum flexit ad gaudium. Vliſſis enim præclara facinora filio præſente narrabat.

Odyſſe. iij. πάντα μὲν οὐκ ἄρ' ἐγὼ μὴδῆσομαι, οὐδ' ὀνομήνω
 ὄσοι ὀδυσεύης ταλασίφροισι, εἰσὶν ἄεθλοιο.
 Ἄλλ' ὄισι τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καεπερὸς ἀνῆξ
 Δίμω γὰρ πρῶτον, ὅθι πάχετε πῆματ' ἀχαιοῖο.

Ergo paternam gloriam & singula eius fortia facta dicendo, animum filii fecit alacriorem, & ita credita est contra mœrorem uino remedium miscuisse. Quid hoc, inquit, ad philosophiam? Immo nihil tam cognatum sapientiæ, q̄ locis & temporibus aptare sermones, personarum quæ aderunt æſtimatione in mediū uocata. Alios enim relata incitarunt exempla uirtutum, alios beneficiorum, nō nullos modestiæ: ut & qui aliter agebant, sæpe auditis talibus ad emendationē uenirent. Sic autem uitjs irretitos, si & hoc in conuiujs exegerit loquēdi ordo feriet philosophia non sentientes, ut Liber pater thyrsō ferit per obliquationem circumfusæ hederæ latente mucrone: quia non ita profitebitur in conuiuiō censo-forem, ut palam uitia castiget. Cæterum his obnoxii repugnabunt, & talis erit conuiuii tumultus, ut sub huiusmodi inuitati uideantur edicto,

Quod superest, læti bene gestis corpora rebus
 Procurate uiri, & pugnam sperate parati.
 Aut ut Homerus breuius & expressius dixit,

Πιάδ. xix. Νῶν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δῆπνον, ἵνα ζωνάγωμον ἄζηνα

Ergo si opportunitas necessariæ reprehensionis emerſerit, sic a philosopho proficietur, ut & tecta & efficax sit. Quid mirum, si feriet sapiens, ut dixi, non sentientes: cum interdum sic reprehendat, ut reprehensus hilaretur? Nec tantum fabulis suis, sed interrogatiōibus quoq; uim philosophiæ nihil ineptum loquētis ostendet.

De quibus rebus philosophandū in conuiuiō, si mō philosophandi deſ occasio.

Hanc ergo...

T. Auenus...

di uel etiā re...

cū dolor ser...

faci quæro e...

non de ea...

que uituperat...

nam quam ac...

dulcedine qu...

qui uult amoenus...

quæ sci...

ostendit. Hanc ergo nullus honestus actus, locus ue, cœtus nullus excludat, **A** quæ ita se aptat, ut ubiq; sic appareat necessaria, tanquam abesse illam nefas fuerit.

¶ De quibus libenter quisq; interroget. Caput .II.

ET Auienus Nouas mihi duas disciplinas uideris iducere, interrogandi uel etiã reprehēdēdi, ut alacritas utriq; iis ad q̄s sermo est exciteſ, cū dolor ſemp reprehensionē uel iuſtā ſequat̄. Vnde hæc quæ leuiter attigiſti, fac quæſo enarrando planiora. Primum, inquit, Eustachius hoc teneas uolo, non de ea me reprehensione dixiſſe, quæ ſpeciem accusationis habet, ſed quæ uituperationis inſtaſt̄ eſt. Hoc Græci ſcōma uocant, nō minus quidem amarum quam accusatio, ſi importune proferatur. Sed a ſapiente ſic proferetur, ut dulcedine quoq; non careat. Et ut prius tibi de interrogando reſpondeã. Qui uult amœnus eſſe conſultor, ea interrogat, quæ ſunt interrogato facilia reſponſu, & quæ ſcit illum ſedula exercitatione didiciſſe. Gaudet enim, quisquis prouocatur ad doctrinam ſuam in medium proferēdam: quia nemo uult latere quod didicit: maxime ſi ſcientia quam labore quæſiuit, cum paucis illi familiaris, & plurimis ſit incognita, ut de Aſtronomia, uel Dialectica, cæteriſq; ſimilibus. Tunc enim uidentur conſequi fructum laboris, cum adipiſcuntur occasionem publicandi quæ didicerant ſine oſtentatiōis nota: qua caret, qui non ingerit, ſed inuitatur ut proferat. Contra magnæ amaritudinis eſt, ſi coram multis interroges aliquem, quod non optima ſcientia quæſiuit. Cogitur enim aut negare ſe ſcire, quod extremum uerecundiæ damnum putant: aut reſpondere temere, & fortuito ſe euentui ueri falſi ue committere. Vnde ſæpe naſcitur inſcientiæ proditio, & omne hoc infortunium pudoris ſui imputat conſulenti. Nec nō & qui obierunt maria & terras, gaudent cum de ignoto multis uel terrarum ſitu, uel ſinu maris interrogantur: libenterq; reſpondent & deſcribunt, modo uerbis, modo radio loca: glorioliſſimum putantes, quæ ipſi uiderint, aliorum oculis obiicere. Quid duces & milites, qui fortiter a ſe facta ſemper dicturiunt, & tamen tacent arrogantiaſ metu: Nonne ſi ut hæc referant inuitentur, mercedem ſibi laboris extimant perſolutam, remunerationem putantes, inter uolentes narrare quæ fecerint: Adeo autem id genus narrationum habet quendam gloriæ ſaporem, ut ſi inuidi uel æmuli forte præſentes ſint, tales interrogationes obſtrepēdo diſcutiant, & alias inferendo fabulas prohibeant illa narrari, quæ ſolent narranti laudem creare. Pericula quoque præterita, uel erumnas penitus abſolutas qui euasiſt: ut referat, gratiſſime prouocatur. Nam qui adhuc in ipſis uel paululum detinetur, horret admonitionem, & formidat relatum. Ideo Euripides expreſſit, adiccit enim *σὺ δὲ νῦν*, ut oſtenderet poſt finem malorum gratiam relationis incipere. Et poeta noſter adiiciendo olim, quid niſi poſt emenſa infortunia futuro tempore iuuare dicit memoriam ſedati laboris: Forſan & hæc olim meminiffe iuuabit. Nec negauerim eſſe malorum genera, quæ non uult qui pertulit uel tranſacta meminiffe, nec minus interrogatus offenditur, q̄ cum in ipſis malis fuit: ut qui carniſices expertus eſt, & tormenta membrorum

r ij ut qui

B
Quibus de
rebus inter
rogari. q̄s
cupiat

C

D

- E** ut qui infaustas pertulit orbitates, uel cui nota quondam afflictā censoria est. Caue interrogas, ne uidearis obiicere. Illum sæpe si potes ad narrandum prouoca, qui recitando fauorabiliter exceptus est, uel qui libere & feliciter legationē peregrit, uel qui ab imperatore comiter affabiliterq; susceptus est, uel siquis tota pene classe a piratis occupata, seu ingenio, seu uiribus solus euasit: quia uix implet desiderium loquentis, rerum talium uel longa narratio. Iuuat, si quem dicere iusseris amici sui repentinam felicitatem, quam sponte non audebat uel tacere uel dicere, modo iactantiæ modo malitiæ metu. Qui uenatibus gaudet, interrogetur de syluæ ambitu, de ambage lustrorum, de uenationis euentu. Religiosius si adest, da illi referendi copiam, quibus obseruationibus meruerit auxilia deorum, quantus illi cerimoniarum fructus: quia & hoc genus religionis existimant, numinum beneficia non tacere. Adde, quia uolunt & amicos se numinibus extimari. Si uero & senex præsens est, habes occasionem qua plurimum illi contulisse uidearis, si eum interrogas, uel quæ ad illum omnino nō pertinent. Est enim huic ætati loquacitas familiaris. Hæc sciens Homerus, quādam congeriem simul interrogationum Nestori fecit offerri.

Locus illu *Νῶν δ' ἐθέλω ἐπεὶ ἄλλο μεταλλήσομαι καὶ ἔρεω*
stratus *Νέστωρ· ἐπεὶ πρῶτοι δὲ δίκας καὶ φρόνιμ' ἄλλων*

ex.ij.odyll *Νέστωρ· ἐπεὶ πρῶτοι δὲ δίκας καὶ φρόνιμ' ἄλλων*

G *Τρεῖς γὰρ δὴ μὴν φασὶν ἀνάζαοι γενεὴ ἀνδρῶν·*

ὧς τε μοι ἀδελφάτοις Ἰνδίαλλεῖ· εἰσορᾷαοι.

ὦ νέστωρ νηληϊάδεα· σὺ δ' ἀληθέες ἐνίσσῃ.

Πῶσ' ἔθαν' ἀτρεΐδης εὐφροσύνης ἀγαμέμνωνος

πῶς μινέλαοι ἐμὲ τίνα δ' αὐτῶν μή τιτ' ὄλιγορον

ἄϊγιστο δολομήνης, ἐπεὶ κτείνε πολλὰν ἀρεΐωι

H *ἦ οὐκ ἄργεοι ἦεν ἀχαϊκῶν, ἀλλὰ πῆ ἄλλῃ*

πλάζετ' ἐπ' ἀνδρῶπυροσ, ὃ ἧ θαρσήθεσ κατέπεφνε

Tot loquendi semina interrogando congeffit, ut pruritus senectutis expleret. Et Vergilianus Aeneas gratum se ad omnia præbens Euandro, uarias illi narrandi occasiones ministrat. Neq; enim de una re aut altera requirit, sed singula lætus Exquiritq; auditq; uirum monumenta priorum. Et Euander consultationibus captus, scitis q; multa narrauerit.

¶ De uario scommatum genere, & quam caute his utendum inter conuiuas.

Caput .III.

Acc dicentem fauor excepit omnium. Sed mox subiecit Auianus. Vos os qui doctorū doctissimi adestis orauerim, ut hortatu uestro Eustachius, quæ de scommate paulo ante dixerit, animetur aperire. Omnibus ad hoc prouocantibus ille cōtexuit. Præter categorian quæ est ἴσος & præter διαβολίη quæ delatio est, sunt alia duo apud Græcos nomina Lædoria, & Scommā, quibus nec uocabula latine reperio, nisi forte dicas Lædorianam exprobrationem esse ad directam contumeliam. Scommā enim pene dixerim mor-

rim morsum figuratum, quia sæpe fraude uel urbanitate tegitur, ut aliud sonet, **A** aliud intelligas. Nec tamen semper ad amaritudinem pergit, sed nonnunquam iis in quos iacitur & dulce est. Quod genus maxime uel sapiens, uel alias urbanus exercet, præcipue inter mensas & pocula, ubi facilis est ad iracundiam pro uocatio. Nam sicut in præcipiti stantem uel leuis tactus impellit: ita uino uel infusum, uel aspersum, paruus quoque dolor incitat in furorem. Ergo cautius in cõuiuio abstinendum scommate, quod tectam intra se habet iniuriam. Tãto em̃ pressius hærent talia dicta, quam directæ lædoriæ, uel hami coagulosi quæ directi mucrones tenacius infiguntur, maximeque dicta huiusmodi risum præsentibus mouent, quo uelut assensus genere confirmatur iniuria. Est autem lædoria huiusmodi, Oblitus ne es quia falsameta uændebas: Scommma autem, quod diximus, sæpe contumeliam esse celatam, tale est, Meminimus quando brachio te emungebas. Nam cum res eadem utrobique dicta sit, illud tamen lædoria est, quod aperte obiectum exprobratumque est: hoc scommma, quod figurate. **B** Octauius qui natu nobilis uidebatur, Ciceroni recitanti ait, Non audio quæ dicis. Ille respõdit, Certe solebas bene foratas habere aures. Hoc eo dictum est, quia Octauius Libys oriundus dicebatur, quibus mos est aurem forare. In eundem Ciceronem Laberius, cum ab eo ad confessum non reciperetur, dicentem, Reciperem te nisi anguste sederemus: ait ille nimis mordaciter, Atqui solebas duabus sellis sedere. obiiciens tanto uiro lubricum fidei. Sed id quod Cicero dixit, nisi anguste sederemus, scommma est in C. Cæsarem, qui in senatum passim tam multos admittebat, ut eos quatuordecim gradus capere non possent. Tali ergo genere, quod factum contumeliæ est, abstinendum sapienti semper, cæteris in cõuiuio est. Sunt alia scommmata minus aspera, quasi edentatæ beluæ morsus: **C** ut Tullius in consulem qui uno tantum die cõsulatum peregit, Solēt, inquit, esse flamines diales, modo consules diales habemus. Et in eundem, Vigilantissimus est consul noster, qui in consulatu suo somnum non uidit. Eidemque exprobranti sibi, quod ad eundem consulem non uenisset, Veniebam, inquit, sed nox me comprehendit. Hæc & talia sunt, quæ plus urbanitatis, minus amaritudinis habent, ut sunt & illa de nonnullis corporeis uitiis aut parum, aut nihil gignētia doloris: ut si in caluitium cuiuscumque dicas, uel in nasum, seu curuam erectionem, seu Socraticam depressionem. Hæc enim quanto minoris infortunii sunt, tanto lenioris doloris. Contra oculorum orbitas non sine excitatione commotionis obiiciunt. Quippe Antigonus rex Theocritum Chium, de quo iurauerat quod ei parsurus esset, occidit, propter scommma ab eodem de se dictum. Cum enim quasi puniendus ad Antigonom raperetur, solātibus eum amicis, ac spem pollicentibus, quod omnino clementiam regis experturus esset cum ad eius oculos uenisset, respondit, Ergo impossibilem mihi dicitis spem salutis. Erat autem Antigonus uno orbatus oculo. Et importuna urbanitas, maledicacem luce priuauit. **D** Nec negauerim philosophos quoque incurrisse nonnunquam per indignationem hoc genus scommmatis. Nam cum regis libertus ad nouas diuitias nuper erectus, philosophos ad conuiuium congregasset, & irridendo eorum minutulas quæstiones, scire se uelle dixisset, cur ex nigra & alba faba pulmētum unius coloris eda-

r iij tur. Ari-

Alterz genus scommmatum.

- E** tur, Aridices philosophus indigne ferens, tu nobis, inquit, absolue, cur de albis & nigris loris similes maculae gignantur. Sunt scommata quae in superficie habent speciem contumeliae, sed interdum non tangunt audientes, cum eadem si obnoxio dicantur exagitant: ut contra sunt, quae speciem laudis habent, & personam audientis efficiunt contumeliae plenam. De priore prius dicam. Lucius Quintus praetor de provincia nuper reuerterat, obseruata quod mireris Domitiani temporis praeturae maxima castitate. Is cum aeger assidenti amico diceret, frigidus se habere manus, renidens ille ait, Atqui eas de provincia calidas paulo ante reuocasti. Risit Quintus, delectatusque est. quippe alienissimus a suspitione furtorum. Contra si hoc diceretur male sibi conscio, & sua furta recolenti, exacerbasset auditum. Critobolum famosae pulchritudinis adolescentem Socrates cum ad comparationem formae prouocaret, iocabatur, non irridebat.
- F** Certe si dicas consummatae diuitiarum uiro, tibi excito creditores tuos: aut si nimis casto, gratae sunt tibi meretrices, quia continua eas largitate ditasti: utique delectabuntur, scientes his dictis suam conscientiam non grauari. Sicut contra sunt, quae sub specie laudis exagitant, sicut paulo ante diuisi. Nam si timidissimo dixeris, Achilli uel Herculi comparandus es, aut famosae iniquitatis uiro, ego te Aristidi in aequitate praepono: sine dubio uerba laudem sonantia ad notam uituperationis suae uterque tracturus est. Eadem scommata eodem modo iuuare, modo mordere possunt, pro diuersitate praesentium personarum. Sunt enim, quae si coram amicis obiiciantur nobis, libenter audire possimus. Vxor uero seu parentibus, magistris uel praesentibus, dici in nos aliquod scoma nolimus: nisi forte tale sit, quod illorum censura libenter accipiat. Vt si quis adolescentem coram parentibus uel magistris irrideat, quod insanire possit continuis uigiis, lectionibusque nocturnis: aut uxore praesente, quod stulte faciat uxorium se praebendo, nec ullam elegantiam eligendo formarum. Haec enim & in quos dicuntur, & praesentes hilaritate perfundunt. Comendat scoma & conditio dicentis, si in eadem causa sit, ut si alium de paupertate pauper irrideat, si obscure natum, natus obscure. Nam Tarsius Amphias, cum ex hortulano potens esset, & in amicum quasi degenerem nonnulla dixisset: mox subiecit, Sed & nos de eisdem seminibus sumus: & omnes pariter laetos fecit. Illa uero scommata directa, laetitia eum in quem dicuntur infundunt, si uirum fortem uituperes, quasi salutis suae prodigium, & pro aliis moriuolentem: aut si obieceris liberali, quod res suas profundat, minus sibi quam aliis consulendo. Sic & Diogenes Antisthenem Cynicum magistrum suum solebat ueluti uituperando laudare. Ipse enim aiebat, mendicum me fecit e diuite, & pro ampla domo in dolio fecit habitare. Melius autem ista dicebat, quam si diceret, gratus illi sum, quia ipse me philosophum & consummatae uirtutis uirum facit. Ergo cum unum nomen scommatis sit, diuersi continentur in eo effectus. Ideo apud Lacedaemonios inter caetera exactae uitae instituta, hoc quoque exercitii genus a Lycurgo est institutum, ut adolescentes & scommata sine morsu dicere, & ab aliis in se dicta perpeti discerent. Ac si quis eorum in indignationem ob tale dictum prolapsus fuisset, ulterius ei in alterum dicere non licebat. Cum ergo uideas mihi Auiene (instituenda est enim adolescentia tua, quae ita docilis est, ut discenda pra-

Rursu duo
scomatum
genera.

Prius,

Alterum.

G

H

scenda pra-

scenda præcipiat) cum uideas, inquam, anceps omne esse scommatum genus, **A** suadeo in conuiujs, in quibus lætitiæ insidiabitur ira, ab eiusmodi dictis facellâs, & magis quæstiones conuiuales uel proponas, uel ipse dissoluas. Quod genus ueteres ita ludicrum non putarunt, ut & Aristoteles de ipsis aliqua conscripserit, & Plutarchus, & uester Apuleius. Nec contemnendum sit, quod tot philosophantium cura meruit.

¶ Cibum simplicem præferendum esse multiplici, ut quæ sit digestu facilior.

Caput .IIII.

ET Prætextatus, Hoc quæstionum genus, cum & senilem deceat ætatem, cur soli iuueni suadetur? Quin agite omnes qui adestis hic, apta conuiuio fabulemur, nec de cibatu tantum, sed & si qua de natura corporum, uel alia: præsentem maxime Disario nostro, cuius plurimum ad hoc genus quæstionum poterit ars & doctrina conferre: fortiamurque, si uideretur, ut per ordinem unusquisque proponat quam soluendam existimet quæstionem. Hic **B** assensu omnes, Prætextato anteloquium detulerunt, orantes ut cum ipse coepisset, cæteris ex filo consultationis eius, interrogandi constitueretur exemplum. Tum ille, Quæro, inquit, utrum simplex an multiplex cibus digestu facilior sit: quia multos hunc, nonnullos illum sectantes uidemus. Et est quidem superba ac contumax, & ueluti sui ostentatrix continentia: contra, amœnam se & comæ appetentia uult uideri. Cum ergo una censoria sit, delicata altera: scire equidem uelim, quæ seruandæ aptior sit sanitati. Nec longe petendus assertor est, cum Disarius adsit, qui quid conueniat corporibus humanis non minus caller, quam ipsa natura huius fabricæ autor & nutrix. Dicas ergo uelim, quid de hoc **C** quod quæritur medicinæ ratio persuadeat. Si me Disarius, inquit, aliquis ex plebe imperitorum de hac quæstione consulisset, quia plebeia ingenia magis exemplis quam ratione capiuntur, admonuisse illum contentus forem institutionis pecudum, quibus si simplex & uniformis cibus sit, multo saniores sunt corporibus humanis: & inter ipsas illæ morbis implicantur, quibus (ut a tiles fiât) offæ compositæ & quibusdam condimentis uariæ farciuntur. Nec dubitaret posthac, cum aduertisset animalibus simplici cibo utentibus familiarem sanitatem, ægrescere autem quæ saginantur, & composita uarietate crudescere. Fortasse illum attentiosem exemplo altero fecissem, ut consideraret nullum unquam **D** fuisse medicorum circa curas ægrescentium tam audacis negligentia, ut febrienti uarium & non simplicem cibum daret. Adeo constat quam facilis digestu sit uniformis alimonia, ut ei uel cum infirma sit natura, sufficiat. Nec tertium defuisset exemplum, ita esse uitandam ciborum uarietatem, ut uaria solent uina uitari. Quis enim ambigat, eum qui diuerso uino utitur, in repentinam ruere ebrietatem, necdum hoc potus copia postulante? Tecum autem Vecti, cui soli perfectionem disciplinarum omnium contigit obtinere, non tam exemplis quàm ratione tractandum est, quæ & me tacente clam te esse non poterat. Cruditate se ueniunt, aut qualitate succi, in quem cibus uertitur, si non sit aptus humori, qui corpus obtinuit: aut ipsius cibi multitudinem, non sufficiente natura ad oia

x iiii] quæ con

Siple... an
multiplex
cibus sit di
gestu
or.

- E** quæ congesta sunt cōcoquenda. Ac primum de succi qualitate uideamus. Qui simplicem cibum sumit, facile quo succo eius corpus uel iuuetur uel grauetur, usu docente cognoscit. Nec enim ambigit, cuius sibi qualitate possessus sit, cum unum sumpserit. Et ita fit, ut noxa, cuius causa deprehēsa est, facile uitetur. Qui autem multiplici cibo alitur, diuersas patitur qualitates ex diuersitate succorū, nec concordant humores ex materiæ uarietate nascentes, nec efficiunt liquidū purum uel sanguinem, in quem iecoris ministerio uertuntur, & in uenas cum tumultu suo transeunt. Hinc morborum scaturigo, qui ex repugnantium sibi humorum discordia nascuntur. Deinde quia non omnium quæ esui sunt, una
- F** natura est, non omnia simul coquuntur: sed alia celerius, tardius alia: & ita fit, ut digestionum sequentium ordo turbetur. Neque enim cibi quem sumimus, una digestio est: sed ut corpus nutriat, quatuor patitur digestiones: quarum unam omnes, uel ipsi quoque hebetes sentiunt, alias occultior ratio deprehendit. Quod ut omnibus liqueat, paulo altius mihi causa repetenda est. Quatuor sunt in nobis uirtutes, quæ administrandā alimoniam receperunt, Quarum una dicitur κατὰ δὲ κληνί, quæ deorsum trahit cibaria cōsecta mandibulis. Quid em̄ tam crassam materiam per faucium angusta fulciret, nisi eam uis naturæ occultior hauriret. Hausta uero non continuo lapsu per omne corpus succedentibus sibi foraminibus peruium ad imum usque descendunt, & talia qualia accepta sunt egeruntur, sed salutare officium digestionis expectant. Secundæ hoc cura uirtutis est, quam Græci, quia retentrix est, uocant κατὰ δὲ κληνί. Tertiā quia cibum in aliud ex alio mutat, uocat ἄλλοιωτική. Huic obsequuntur omnes, quia ipsa digestionibus curat. Ventris enim duo sunt orificia. Quorum superius erectum recipit deuorata, & in follem uentris recondit. Hic est stomachus, qui patrifamilias dici meruit, quasi omne animal solus gubernans. Nam si ægrefcat, uita in ancipiti est, titubante alimonix̄ meatu, cui natura tanquam rationis capaci uelle ac nolle contribuit. Inferius uero demissum intestinis adiacentibus inferitur, & inde uia est egerendis. Ergo in uentre fit prima digestio, uirtute alloeotica in succum uertente, quicquid acceptum est. cuius sæx retrimenta sunt, quæ per intestina inferiore orificio tradente labuntur, & officio quartæ uirtutis, cui ἀπὸ κληνί nomen est, procuratur egestio. Ergo postquam in succum cibibus reformatur, hic iam iecoris cura succedit. Est autem iecur concretus sanguis, & ideo habet natiuū calorē, qui cōsectū succū uertit in sanguinem. Et sicut cibum in succum uerti, prima est: ita succum transire in sanguinem, secunda digestio est. Hunc calor iecoris administratum per uenarum fistulas in sua quæq; membra dispergit, parte quæ ex digestis frigidissima est in lyenem refusa: qui ut iecur caloris, ita ipse frigoris domiciliū est. Nā ideo omnes dexterę partes ualidiores sunt, & debiliores sinistrae, quia has regit calor uisceris sui, illæ con tagione frigoris sinistra obtinentis hebetant. In uenis aut̄ & arteriis, quæ sunt receptacula

Digestiões
cibi quatuor

G

H

... sanguinis & ...
... delectat, & quæ
... purum & alie
... ita fit, ut cum
... membrorum
... hec est quæ
... membro datum
... retrimenta su
... euancetur
... uirtutem uirtu
... morborum,
... uelto uerior r
... line dubio lab
... receptio di
... ergo triple
... multitudine hu
... Cum igitur
... pendet ex a
... recurrant
... inuenitur qu
... ciborum di
... Dum ergo pr
... uentur, quod
... etiā cructa
... humida, qu
... sumant: d
... Cibis autem
... simul succum u
... dimer
... rationes has c
... ciborum multi
... alimonia depra
... uaria cōdime
... inde cōgeries,
... Hinc Soc
... sitim famem
... hoc edendi uarie
... cauendum est
... modum disputa
... quia uariu

ptacula sanguinis & spiritus, tertia fit digestio. Nā acceptū sanguinē quodam modo defēcāt, & qđ in eo aquosum est, uenæ in uesicam refundunt: liquidum uero purumq; & altilem sanguinem singulis totius corporis membris ministrant. Et ita fit, ut cum cibum solus uenter accipiat, eius alimonia dispersa per uniuersos membrorum meatus, ossa quoque & medullas & unguis nutriat, & capillos. Et hæc est quarta digestio, quæ in singulis membris fit, dū quod unicuiq; membro datum est, ipsi membro fit nutrimentum. Nec tamē huic toties defęcato retrimenta sua desunt, quæ cum membra omnia in sua sunt sanitate, per occultos euanescent meatus. Siqua uero pars corporis ægrescat, in ipsam quasi infirmiolem ultima illa quæ diximus retrimenta labūtur. Et hinc nascūtur causæ morborum, quæ *ῥέματα*, medicis uocare mos est. Si enim fuerit ultimi succi iusto uberius multitudo, hanc a se repellit pars corporis illa, quæ sanior est, & sine dubio labitur i infirmam, quæ uires non habet repellendi. Unde & alieni receptio distendit locum in quem ceciderit, & hinc creantur dolores. Hæc est ergo triplex causa uel podagræ uel cuiuslibet ex confluentia morbi, id est, multitudo humoris, fortitudo membri a se repellentis, & recipientis infirmitas. Cum igitur asseruerimus, quatuor in corpore fieri digestiones, quarum altera pendet ex altera, & si præcedens fuerit impedita, nullus fit sequentis effectus, recurramus animo ad illam primam digestionem, quæ i uentre cōficitur, & inuenietur quid impedimenti ex multiformi nascat alimonia. Diuersorū em̄ ciborum diuersa natura est: & sunt qui celerius, sunt qui tardius digeruntur. Dum ergo prima digestio uertitur in succum, quia nō simul accepta omnia uertuntur, quod prius uersum est, dum alia tardius uertuntur, acescit. & hoc sæpe etiā eructando sentimus. Alia quoque quibus tarda digestio est, uelut ligna humida, quæ urgente igne fumum de se creant: sic illa imminente igne naturæ, fumant: dum tardius coquuntur, siquidem nec hoc sensum eructantis euadat. Cibus autem simplex non habet controuersam moram, dum in simplicem simul succum uertitur. Nec digestio ulla turbatur, dum omnes sibi statimomentorum dimensione succedunt. Siquis autem (quia nihil impatientius imperitiā) rationes has dedignetur audire, extimās non impediri digestionem, nisi sola ciborum multitudine, nec uelit de qualitate tractare, hic quoque multiformis alimonia depræhenditur causa morborum. Nam pulmētorum uarietas recipit uaria cōdimenta, quibus gula ultra quam naturæ necesse est, lacessitur: & fit inde cōgeries, dum pruritu desiderii amplius uel certe de singulis parua libantur. Hinc Socrates suadere solitus erat, illos cibos potus ue uitandos, qui ultra sitim famem ue sedandam producunt appetentiam. Denique uel propter hoc edendi uarietas repudiet, quia plena est uoluptatis, a qua seriis & studiosis cauendum est. Quid enim tam contrarium, quam uirtus & uoluptas? Sed modum disputationi facio, ne uidear hoc ipsum in quo sumus, licet sobriū sit, tamen quia uarium est, accusare conuiuium.

E

¶ Contra, cibum multiplicem aptiorem esse q̄ sit simplex.

Caput V.

HAEC cum Prætextato & cæteris prona assentione placuissent, Euan-
 gelus exclamauit, Nihil tam indignum toleratu, quã quod aures no-
 stras Græca lingua captiuas tenet, & uerborum rotunditati assenti-
 re cogimur, circumuenti uolubilitate sermonis, qui ad extorquendam fidem
 agit in audientes tyrannum. Et quia his loquendî labyrinthis impares nos fa-
 temur, age Vecti hortemur Eustachium, ut recepta contraria disputatione,
 quicquid pro uario cibo dici potest, uelit communicare nobiscum: ut suis telis
 lingua uiolenta succumbat, & Græcus Græco eripiat hūc plausum, tanq̄ cor-
 nix cornici oculos effodiat. Et Symmachus, Rem iucundam Euangele amari-
 us postulasti. Audere em̄ contra tam copiose & elegãter inuenta, res est quæ
 habeat utilem uoluptatem: sed non tanquam ingeniis insidiantes, & gloriosis
 tractatibus inuidētes, hoc debemus expetere. Nec abnego, potuisse me quoq̄
 tanq̄ palinodiam canere. Est enim rhetorica prælusio, cōmunes locos in utrā-
 uis partem inuentorum alternatione tractare. Sed quia facilius Græcorum in-
 uentionibus a Græcis forte aliis relata respondent, te Eustachi oramus omnes,
 ut sensa & inuenta Disarii contrariis repellendo, in integrum restituas exauto-
 ratum conuiuiorum leporem. Ille diu hoc a se officium deprecatus, ubi tot
 impellentium procerum quibus obuiandum non erat, hortatui succubuit, Bel-
 lum, inquit, duobus mihi amicissimis cogor indicere, Disario & continentia.
 Sed ab autoritate uestra tanq̄ ab edicto prætoris impetrata uenia, gulæ patro-
 num (quia necesse est) profitebor. In primo speciosis magis q̄ ueris penes nos
 Disarius exemplis, ut docebitur, nostri cepit ingenium. Ait enim pecudes uti
 simplici cibo, & ideo expugnari difficilium earum q̄ hominum sanitatem. Sed
 utrumq̄ falsum probabo. Nam nec simplex est animalibus mutis alimonia,
 nec ab illis q̄ a nobis morbi remotiores. Testatur unum, uarietas pratorum
 quæ d epascuntur: quibus hæbe sunt amaræ pariter & dulces, aliæ succum ca-
 lidum, aliæ frigidum nutrientes: ut nulla culina possit tam diuersa condire,
 quam in hærbis natura uariauit. Notus est omnibus Eupolis inter ele-
 gantes habendus ueteris comœdiæ poetas. Is in fabula quæ iuscribitur ages,
 inducit capras de cibi sui copia in hæc se uerba iactantes, βοσκόμεις δ' ὕλης ἀπὲρ πικρῆς
 σαπῆς. Videtur ne uobis ciborum ista simplicitas, ubi tot enumerantur uel ar-
 busta uel frutices, non minus succo diuersa quam nomine. Quod autem non
 facilius morbis homines, quam pecudes occupentur, Homero teste contentus
 sum, qui pestilentiã refert a pecudibus esse inchoatã: quãdo morbus anteq̄ i ho-
 mines posset irrepere, facilius captis pecoribus incubuit. Sed & quanta sit mu-
 tis animalibus infirmitas, uitæ breuitas indicio est. Quod enim eorum quibus
 notitia nobis in usu est, potest annos hominis æquare: nisi recurras forte ad ea,
 quæ de coruis atq̄ cornicibus fabulosa dicuntur. Quos tamen uidemus omni-
 bus inhi-

...re cadaveribus.
 Nam non minus
 Secundu
 cibum offer
 ...faciliorē, sed q
 ...deliderum lang
 ...efficiente natura. le
 ...ducis aduue
 ...queritur. Q
 ...latens capro
 ...longe alia ciboru
 ...est, quod in l
 ...infalsis uino fi
 ...erans expectat:
 ...scelus illabit
 ...quod in uertice l
 ...atur, ne res qu
 ...silio consilii sede
 ...modo, ratio nulla
 ...sermone lucule
 ...oris dicta sunt, &
 ...nego. Illi soli non
 ...obis contrarios et
 ...bricata sunt. Ex c
 ...mero simplex cui
 ...libus similia m
 ...Singula autem

...um sape audio Hi

Ergo si homo non uir-
 ricacore, ærem quo e
 n uoluit habere qual
 ure siccitati, nec perq
 re nutrire de permitt
 m. Sicca æstas & ci
 & frigida est. Sic &
 mpla cōstant, & no
 alibus. Aqua similia

bus ihiare cadaueribus, uniuersisq; seminibus insidiari, fructus arborum persequi. Nam non minus edacitatis habent, q̄ de longæuitate eorum opinio fabulatur. Secundum (si bene recorder) exemplum est, solere medicos ægris simplicem cibum offerre, non uarium: cum hunc offeratis (ut opinor) non quasi digestu faciliore, sed quasi minus appetendū: ut horrore uniformis alimonie, edendi desiderium languesceret: quasi multis concoquendis per infirmitatem non sufficiente natura. Ideo si quis ægrefcētium uel de ipso simplici amplius appetat, subducitis adhuc desideranti. Ideo uobis commento tali, nō qualitas, sed modus quæritur. Quod autem in edendo sicut in potando suades uaria uitari, habet latentis captionis insidias, quia nomine similitudinis coloratur. Cæterum longe alia ciborum ratio est. Quis enim unq; edendo plurimum, mente sauciatus est, quod in bibendo contingit. Fartus cibo, stomacho uel uentre grauatur, infusus uino sit similis insano, opinor, quia crassitudo cibi uno in loco permanens expectat administrationem digestionis, & tunc demum mēbris sensim confectus illabitur: potus natura leuior, mox ut altum petit: & cerebrum, quod in uertice locatum est, ferit fumi calentis aspergine. Et ideo uaria uina uitantur, ne res quæ ad possidendum caput repētina est, calore tam diuerso q̄ subito consilii sedem sauciet. Quod æque in cibi uarietate metuendū, nulla similitudo, ratio nulla persuadet. In illa uero disputatione, qua digestionū ordinem sermone luculēto & uario digessim, illa omnia quæ de natura humani corporis dicta sunt, & nihil nocent propositæ quæstioni, & eloquēter dicta non abnego. Illi soli non assentior, q̄ succos uarios de ciborum uarietate confectos dicis contrarios esse corporibus, cum corpora ipsa de contrariis qualitatibus fabricata sint. Ex calido enim & frigido, de sicco & humido constamus. Cibus uero simplex cui adest, succum de se unius qualitatis emittit. Scimus autem similibus similia nutriri. Dic quæso unde aliæ tres qualitates corporis nutriuntur? Singula autem ad se similitudinem sui rapere testis est Empedocles, qui ait,

Te autem sæpe audio Hippocratis tui uerba cum admiratione referentem.

Ergo si homo non unum, nutriendus est non ex uno. Nam & deus omnium fabricator, aerem quo circumfundimur, & cuius spiramus haustu, non simplicem uoluit habere qualitatem, ut aut frigidus sit semper, aut caleat, sed nec continuæ siccitati, nec perpetuo eum addixit humori, quia una nos nō poterat qualitate nutrire de permistis quatuor fabricatos. Ver ergo calidum fecit, & humidum. Sicca æstas & calida. Autumnus siccus & frigidus. Hyems humida pariter & frigida est. Sic & elementa quæ sunt nostra principia, ex diuersitatibus etiam ipsa cōstant, & nos nutriūt. Est em̄ ignis calidus & siccus. Aer humectus & calidus. Aqua similiter humecta, frigida. Terra frigidapariter & sicca. Cur ergo nos

Ergo nos ad uniformem cibum redigis, cum nihil nec in nobis, nec circa nos, nec in iis de quibus sumus uniforme sit. Quod autē acescere, uel nōnunquā fumare in stomacho cibum, uis signare uarietati, ut credamus, pronūties oportet, aut semper eum qui uario cibo utitur, hæc pati: aut nunquā illū pati, qui simplicem sumit. Si uero & qui mensa fruitur copiosa, hoc uitium sæpe non sentit: & qui se uno cibo afficit, sæpe sustinet quod accusas, cur hoc uarietati, & non modo edacitatis assignas? Nam & de simplici auidus noxam patit̄ cruditatis, & in uario moderatus digestionis commodo fruitur. At inquires, ipsa immoderatio ex ciborum uarietate nascitur, titillante gula, & ad assumenda plura quā necesse est prouocante. Rursus ad ea quæ iam dixi reuoluor, cruditates de modo, non de qualitate prouenire. Modum enim seruat, qui sui potens est, & in mensa sicula uel asiana. Excedit impatiens, etiam si solis oliuis aut holere uelcat̄. Et tamen ille copiosus, si moderationem tenuit, sanitatis compos est: cōtra infanus fit ille, cui merus sal cibus est, si hoc ipsum uoraciter inuasit. Postremo, si in his quæ sumimus uarietatem noxiam putas, cur potionum remedia quæ per os humanis uisceribus infunditis, ex tam contrariis ac sibi repugnantibus mixta componitis? Succo papaueris admiscetis euphorbiū, mandragoram, aliasque hæbas conclamati frigoris pipere temperatis. Sed nec monstruosis carnibus abstinetis, inferentes poculis testiculos castrorum, & uenenata corpora uiperarum, quibus admiscetis quicquid nutrit India, quicquid deuehitur hæbarum quibus Creta generosa est. Cum ergo ad custodiam uitæ hoc faciant remedia, quod cibus: siquidem illa eam reuocent, iste cōtineat: cur illis providere uarietatem laboras, isti squallorem uniformitatis adiciis? Post omnia in uoluptatē celsura cothurnati sermonis inuectus es, tanquā uoluptas uirtuti semp̄ inimica sit: & non cum in luxum sprete mediocritate prolapsa est. Quid enim agit ipse seruus, non edendo nisi cogente fame, nec potando præter sitim, nisi ut de utroque capiat uoluptatem? Ergo uoluptas non mox nomie ipso infamis est, sed fit modo utendi uel honesta uel arguenda. Parum est si accusata sit, & non etiam laudetur uoluptas. Nam cibus qui cum uoluptate sumit̄, desiderio tractus, in uentrem reconditur patula expectatione rapientem: & dum animose fruitur, mox eum concoquit. Quod non ex æquo cibus euenit, quos nulla sui dulcedo commendat. Quid ergo accusas uarietatem quasi gulæ irritamentum, cum salus sit hominis, uigere appetentiam: qua deficiente læguescit, & periculo fit propior. Nam sicut in mari gubernatores uento suo, etiam si nimius sit, contrahendo in minorem modum uela præteruolant, & flatum cum maior est coercent, sopitum uero excitare non possunt: ita & appetentia cum titillatur & crescit, rationis gubernaculo temperatur: si semel ceciderit, animal extinguitur. Si ergo cibo uiuimus, & cibum appetentia sola commendat, elaborandum nobis est cōmento uarietatis, ut hæc semper prouocet, cum præsto sit ratio, quæ intra moderationis suæ terminos tēperetur. Memineritis tamē lepido me cōuiuio adesse, nō anxio. Nec sic admitto uarietatem, ut luxum probē, ubi quærun̄ æstiuæ niues, & hybernæ rosæ: & dum magis ostētui, quā usui seruiūt, sylvarum secretum omne lustrat, & peregrina maria sollicitant. Ita em̄ fit, ut etiā si sanitatem sumen-

tium

obicitas oblerat
 in fauorabiliter ecce
 medicina. Qui u
 experientia doce

nam ruzora frigidum p

¶ Ost hæc Flau
 audiui, unum
 causas ebrietat

in eorum reputanti.
 profero, quibus ac
 uolucium. Vinum
 quæ uel etiam appe
 tum tactu sit frig
 & calor aduena
 requiramus.

proficiem curret, a

uicias eunt: Cali

ta, sed admistum

in latitudinem de

presenti uinum, n

um lasso (ut dixi)

uani potu non pe

bo aliud indicium

nesciens hauserit,

um uisceribus tra

quæ. Si uero aconit

illa curatio a morta

liu frigus auxit uen

uistū alii, immo in e

alacato uentre defest

medici frigidis obli

gibus est & uinū

uolucium est. E

generationi fauēt. E

tes. Sed nec idoneum

non exile uel debile.

uallationem, quæ quæ

uorem tremuli, pallie

tra quaruntur. Iden

ta etiam morbus ill

tiū mediocritas obseruata non fauciet, ipse tamen luxus mōrtum sit ægritudo. **A**
 His fauorabiliter exceptis, Disarius, obsecutus es, inquit, Eustachi dialecti-
 cæ, ego medicinæ. Qui uolet eligere sequēda, usum consulat: & quid sit utilius
 sanitati, experientia docebit.

Vinum natura frigidum potius uideri q̄ calidum, Et cur raro foeminae, senes cito inebriantur.
 Caput VI.

Dost hæc Flauianus. Et alios quidem medicos idem dicētes semper
 audiui, uinum inter calida cēsendum. Sed & nunc Eustachius cum
 causas ebrietatis attigeret, prædicabat uini calorem. Mihi autem sæ-
 pe hoc mecum reputanti, uisa est uini natura frigori propior q̄ calori, Et in me-
 dium profero, quibus ad hoc extimādum trahor, ut uestrum sit de mea extima-
 tione iudicium. Vinum quantum mea fert opinio, sicut natura frigidum est,
 ita capax uel etiam appetens caloris sit, cum calidis fuerit admotum. Nam &
 ferrum cum tactu sit frigidum, *ψυχρόν χαλκόν ὄλουσι* si tamen solem pertulerit, cō-
 calefcit, & calor aduena natiuum frigus expellit. Hoc utrum ita esse ratio per-
 suadeat requiramus. Vinum quod aut potu interioribus conciliatur: aut fo-
 tu, ut superficiem curet, adhibetur, cum infunditur cuti: quin frigidum sit, nec
 medici inficias eunt: Calidum tamen in interioribus prædicant, cum non tale
 descendat, sed admistum calidis concalefcit. Certe respondeāt uolo, cur sto-
 macho in lassitudinem degeneranti, ad instaurandas constrictione uires offe-
 rant ægrescenti uinum, nili frigore suo lassata cogeret, & colligeret dissoluta:
 Et cum lasso (ut dixi) stomacho nil adhibeant calidū, nec crescat ulterius lassi-
 tudo, a uini potu non prohibent, defectum in robur hac curatione mutantes.

Dabo aliud indicium accidentis uino q̄ ingeniti caloris. Nam si quis aco-
 nitum nesciens hauserit, non nego haustu eum meri plurimi solere curari. Infu-
 sum enim uisceribus trahit ad se calorem, & ueneno frigido quasi calidum iam
 repugnat. Si uero aconitum ipsum cum uino tritum potui datum sit, haurien-
 tem nulla curatio a morte defendit. Tunc enim uinum natura frigidum admi-
 sione sui frigus auxit ueneni, nec in interioribus iam calefcit, quia non liberū,
 sed admistū alii, immo in aliud uersum descēdit in uiscera. Sed & sudore ni-
 mio uel laxato uētre defessis uinū ingerit, ut in utroq; morbo cōstringat. In-
 somnē medici frigidis oblinūt, modo papaueris succo, modo mādragora uel si-
 milibus, i qbus est & uinū. Nā uino somnus reduci solet, qđ nō nisi ingētis fri-
 goris testimoniū est. Deinde omnia calida uenerē prouocāt, & semen exci-
 tāt, & generationi fauēt. Hauſto autem mero plurimo, fiunt uiri ad coitum pi-
 grioris. Sed nec idoneum conceptioni ferunt, quia uini nimietas ut frigidū, fa-
 cit semen exile uel debile. Hoc uero uel manifestissimam extimationis meæ
 habet assertionem, q̄ quæcunque nimium algentibus, eadē contingunt ebriis,
 Fiunt enim tremuli, pallidi, graues, & saltu tumultuantis spiritus artus suos &
 membra quatuntur. Idem corporis torpor ambobus, eadem lingue titubatio.
 Multis etiam morbus ille, quem *παράληση* Græci uocāt, sic nimio uino, ut mul-
 to algore

Vinum na-
tura frigi-
dum.

C

D

Eto algore contingit. Respice etiam quæ genera curationum adhibeantur ebriis. Nonne cubare sub multis operimentis iubentur, ut extinctus calor refoueat: Nō & ad calida lauacra ducuntur: nō illis unctio nū tēpore calor corporis excitatur: Postremo, qui fiunt crebro ebrii, scito senescunt. Alii ante tempus competentis ætatis uel caluicio, uel canicie insigniuntur, quæ nō nisi inopia caloribus eueniunt. Quid aceto frigidius, quod culpatum uinum est: Solum enim ex omnibus humoribus crescentem flammam uiolenter extinguit, dum per frigus suum calorem uincit elementi. Nec hoc prætereo, q̄ ex fructibus arborum illi sunt frigidiores, quorum succus imitatur uini saporem: ut mala seu simplicia seu granata seu Cydonia, quæ Cotonea uocat Cato. Hoc ideo dixerim, q̄ me sæpe mouit & exercuit, mecum disputantem, quia in mediū proferre uolui quid de uino extimauerim sentiendum.

F **CAETERVM** consultationem mihi debitam non omitto. Te enim Disari conuenio, ut quod quærendum mihi occurrit absoluas. Legisse apud Græcum philosophum memini, (ni fallor, ille Aristoteles fuit), i libro quē de ebrietate composuit, Mulieres raro in ebrietatem cadere, crebro senes. Nec causam uel huius frequentiaē uel illius raritatis adiecit. Et quia ad naturam corporum tota hæc quæstio pertinet, quam nosse & industria tuæ & professionis officium est, uolo te causas rei, quam ille sententiaē loco dixit, si tamen philosopho assentiris, aperire.

Mulieres
cur rarius
inebriantur.

G Tum ille, Recte & hoc Aristoteles ut cætera. Nec possum non assentiri uiro, cuius inuentis nec ipsa natura dissentit. Mulieres, inquit, raro inebriantur, crebro senes. Rationis plena gemina ista sententia, & altera pendet ex altera. Nam cum didicerimus quod mulieres ab ebrietate defendat, iam tenemus quid senes ad hoc frequenter impellat. Contrariam enī naturam sortita sunt muliebri corpus, & corpus senile. Mulier humectissimo est corpore. Docet hoc & leuitas cutis & splendor, docent præcipue assiduæ purgationes superfluo exonerantes corpus humore. Cum ergo epotum uinū in tam largum ceciderit humorem, uim suam perdit, & fit dilutius, nec facile ce rebri sedem ferit, fortitudine eius extincta. Sed & hæc ratio iuuat sententiaē ueritatem, q̄ muliebri corpus crebris purgationibus deputatum, pluribus confertum foraminibus, ut pateat in meatus, & uias præbeat humori in egestionis exitum confluenti. Per hæc foramina uapor uini celeriter euanescit. Cōtra senibus siccum corpus est, quod probat asperitas & squallor cutis. Vnde & hæc ætas ad fletum fit difficilior, quod est indicium siccitatis. Intra hos uinum nec patitur contrarietatem repugnantis humoris, & integra uī sua adhæret corpori arido, & mox loca tenet, quæ sapere homini ministrant. Dura quoque esse senum corpora nulla dubitatio est, & ideo etiam ipsi naturales meatus in membris durioribus obserantur, & hausto uino exhalatio nulla contingit, sed totum ad ipsam sedem mentis ascendit. Hinc fit, ut & sani senes malis ebriorum laborent, tremore membrorum, linguaē titubantia, abundātia loquendi, iracundiaē concitatione: quibus tam subiacent iuuenes ebrii, q̄ senes sobrii. Si ergo leuem pertulerint impulsus uini, non accipiunt hæc mala, sed incitant, quibus ætatis ratione iam capti sunt.

Senes cur
facile inebriantur.

Probata,

¶ Fœminis frigidior ne sit natura q̄ uiris, an calidior. Et cur mustum non inebriet.
Caput VII.

DRobata omnibus Disarii disputatione, subiecit Symmachus, Vt spectata est tota ratio, quam de muliebris ebrietatis raritate Disarius ^{Mulieres frigidæ} inuenit, ita unum ab eo prætermisum est, nimio frigore, quod in eorum corpore est, frigescere haustum uinum, & ita debilitari, ut uis eius quæ elanguit, nullum calorem possit, de quo nascitur ebrietas, excitare.

AD hæc Horus, Tu uero Symmache frustra opinaris frigidam mulierum esse naturam, quam ego calidiorē uirili (si tibi uolenti erit) facile probabo. ^{Mulieræ naturā calidiorē esse q̄ sit uirorū}

Humor naturalis in corpore, quando ætas transiit pueritiam, fit durior, & acuitur in pilos. Ideo tunc & pubes & genæ & aliæ partes corporis uestiuntur. Sed in muliebri corpore hunc humorem calore siccante fit inopia pilorū, ^B & ideo in corpore sexus huius manet continuus splendor & leuitas. Est &

hoc in illis indicium caloris, abundantia sanguinis, cuius natura feruor est. Qui ne urat corpus si insidat, crebra purgatione subtrahitur. Quis ergo dicat frigidas, quas nemo potest negare plenas caloris, quia sanguis plenæ sunt. Deinde licet urendi corpora defunctorum usus nostro seculo nullus sit, lectio tamen docet, eo tempore, quo igni dari honor mortuis habebatur, si quando usu uenisset, ut plura corpora simul incenderentur, solitos fuisse funerū ministros denis uirorum corporibus adicere singula muliebria: & unius adiutu, quasi natura flammei, & ideo celeriter ardentis, cætera flagrabant. Ita nec ueteribus calor mulierum habebatur incognitus. Nec hoc tacebo, q̄ cum calor semper generationis causa sit, fœminæ ideo celerius q̄ pueri fiunt idoneæ ad generandum, quia calent amplius. Nam & secundum iura publica duodecimus annus in fœmina, & quartusdecimus in puero definiuit pubertatis ætatem.

Quid plura? Nonne uidemus mulieres, quando nimium frigus est, mediocri ueste contentas, nec ita operimentis plurimis inuolutas, ut uiri solent, scilicet naturali calore, contra frigus quod aer ingerit, repugnante?

Ad hæc renidens Symmachus, Bene, inquit, Horus noster tentat uideri orator ex Cynico, qui in contrarium uertit sensus, quibus potest muliebris corporis frigus probari. Nam q̄ pilis, ut uiri, non obsidentur, inopia caloris est. Calor est enim qui pilos creat. Vnde & eunuchis desunt, quorum naturam nullus negauerit frigidiorē uiris. Sed & in corpore humano illæ partes maxime uestiuntur, quibus amplius inest caloris. Leue autem est mulierum corpus, quasi naturali frigore densetur. Comitatur enim algorem densitas, leuitas densitatem. Quod uero sæpe purgantur, non multi sed uitiosi humoris indicium ^D est. Indigestum est enim & crudum quod egeritur, & quasi infirmum effluit: nec habet sedem, sed natura quasi noxium & magis frigidum pellitur. Quod maxime probatur, quia mulieribus cum purgantur, etiam algerē contingit. Vnde intelligitur frigidum esse quod effluit, & ideo in uiuo corpore nō manere, quasi inopia caloris extinctum. Quod muliebri corpus iuuabat arduos uiros, non caloris erat, sed pinguis carnis, & oleo similioris, quod nō illis con-

Contra frigidiorē esse naturā mulieris, q̄ uirorum sit

E illis contingeret ex calore. Quod cito admouentur generationi, non nimis caloris, sed naturæ infirmioris est, ut exilia poma celerius maturefcunt, robusta serius. Sed si uis intelligere in generatione ueram rationem caloris, considera uiros longe diutius perseuerare in generando, quàm mulieres in pariendo. Et hæc tibi sit indubitata probatio in utroque sexu, uel frigoris uel caloris. Nam uis eadem in frigidior corpore celerius extinguatur, in calidior diutius perseuerat. Quod frigus aeris tolerabilius uiris ferunt, facit hoc frigus suum. Similibus enim similia gaudent. Ideo ne corpus earum frigus horreat, tacit consuetudo naturæ, quam sortitæ sunt frigidior.

F SED DE HIS singuli ut uolunt iudicent. Ego uero ad sortem consulendi uenio, & quod scitu dignum extimo, ab eodem Disario quero, & mihi usque ad effectum nimio amico, & tum in cæteris tum in his optime docto. Nuper in Tusculano meo fui, cum uindemiales fructus pro annua solennitate legerent. Erat uidere permistos rusticis seruos, haurire uel de expresso, uel de sponte fluente mustum, nec tamē ebrietate capi. Quod in illis præcipue admirabar, quos impelli ad insaniam paruo uino noueram. Quæro quæ ratio de musto ebrietatem, aut tardam fieri faciat, aut nullam?

Mustum cur non inebriet? Ad hæc Disarius, Omne quod dulce est cito satiat, nec diuturnam desiderii sui fidem tenet, in locum satietatis succedit horror. In musto autem sola dulcedo

G est, suauietas nulla. Nam uinum cum in infantia est, dulce: cum pubescit, magis suaue quàm dulce est. Esse autem harum duarum rerum distantiam certe Homerus testis est, qui ait.

Odyssæ. η̄ μά' ἄγε δὴ μοι δῖνον ἐν ἀμειφορῶσιν ἄφυσον
ἢ δάω.

καὶο δ' ἐν τ' ἐοθίῃ δαῶν ἢ ἀλείφαλι πολλῷ

Odyss. viii. καὶ μέλιτι γλυκορῶ.

H Vocat enim mel dulce, & uinum suaue. Mustum igitur cum nec dum suaue est, sed tantummodo dulce, horrore quodam tantum sumi de se non patitur, quantum sufficiat ebrietati. Addo aliud, naturali ratione ebrietati dulcedinem repugnare, adeo, ut medici eos qui usque ad periculum distenduntur uino plurimo, cogant uomere, & post uomitum contra fumum uini qui remansit in uenis, panem offerunt melle illitum, & ita hominem ab ebrietatis malo dulcedo defendit. Ideo ergo non inebriat mustum, in quo est sola dulcedo. Sed & hoc idonea ratione descendit, quod mustum graue est, & flatus & aquæ permistione & pondere suo cito in intestina delabatur ac profluit, nec manet in locis obnoxiiis ebrietati. Delapsum uero relinquit sine dubio in homine ambas qualitates naturæ suæ, quarum altera in flatu, altera in aquæ substantia est. Sed flatus quidem quasi æque ponderosus in ima delabatur, aquæ uero qualitas non solum ipsa non impellit in insaniam, sed & siqua uinalis fortitudo in homine resedit, hanc diluit & extinguit. Inesse autem aquam musto uel hinc docetur, quod cum in uetustatem procedit, fit mensura minus, sed acrius fortitudine, quia exhalata aqua qua moliebatur, remanet uini sola natura cum fortitudine sua libera, nulla diluti humoris permistione mollita.

Post hæc

De facilitate uel difficultate digestionis quorundam ciborum, de quibus aliis quibusdam quæ A
 stitibus oppido quæ argutis. Caput .VIII.

Dost hæc Furius Albinus, Ego quoque pro uirili portione Disarium nostrum in exercitum non relinquo. Dicas quæso, quæ causa difficile digestionem facit istitium, quod ab infectione istitium dictum (amissione enim literæ, postea quod nunc habet nomen obtinuit) cum multum in eo digestionem futuram iuuerit tritura tam diligens, & quicquid graue erat carnis assumpserit, consummationemque eius multa ex parte confecerit. Et Disarius, Inde hoc genus cibi difficile digeritur, unde putas ei digestionem ante prouisam. Leuitas enim quam tritura præstitit, facit ut innatet uero cibo, quem in medio uentris inuenit: nec adhæreat cuti uentris, de cuius calore digestio promouetur. sic & mox tritum atque firmatum, cum in aquam commiscitur, natat. Ex quo intelligitur, quod idem faciens in uentris humore, subducit se digestionis necessitati: & tam sero illic coquitur, quam tardius conficiuntur, quæ uapore aquæ quam igne soluantur. Deinde dum instantius teritur, multus ei flatus inuoluitur, qui prius in uentre consumendus est, ut tum demum conficiatur quod remansit de carne iam liberæ. Hoc quoque scire habeo Furius inquit, quæ faciat causa nonnullos carnes ualidiores facilius digerere quam tenues. Nam cum cito coquant ossas bubulas, in asperis piscibus coquendis laborant. In his Disarius ait. Huius rei autor est nimia in homine uis caloris, quæ si idoneam materiem suscipit, libere congregitur, & cito eam in concertatione consumit: leuem modo præterit ut latentem, modo in cinerem potius quam in succum uertit: ut ingentia robora in carbonum frustra lucentia igne uertuntur, paleæ si in ignem ceciderint, mox solum de eis cinerem restat uideri. Habes & hoc exemplum non dissonum, quod potentior mola ampliora grana confringit, integra illa quæ sunt minutiora transmittit. Vento nimio abies aut quercus auellitur, cannam nulla facile frangit procella. Cum Furius delectatus enarrantis ingenio plura uellet interrogare, Cecinna se Albinus obiecit. Mihi quoque desiderium est habendi paulisper negotii cum tam facunda Disarii doctrina. Dic oro te, inquit, quæ facit causa, ut sinapi & piper, si apposita cuti fuerint, excitent uulnus, & loca perforent: deuorata uero nullam uentris corpori inferant læsionem. Et Disarius, Species, inquit, & acres & calidæ, superficiem cui apponuntur exulcerant: quia integra uirtute sua sine alterius rei admistione utuntur ad noxiam. Sed si in uentrem recepta sint, soluitur uis earum uentralis humoris alluione, qua fiunt dilutiores. Deinde prius uertuntur in succum uentris calore, quam ut integra possint nocere. Cecinna subiecit, Dū de calore loquimur, admoneor rei, quam semper quæsitum dignam putauit, Cur in Aegypto quæ regionum aliarum calidissima est, uinum non calida, sed pene dixerim frigida uirtute nascatur. Ad hoc Disarius, Visu tibi Albine compertum est, aquas quæ uel de altis puteis, uel de fontibus hauriuntur, fumare hyeme, æstate frigescere. Quod fit non alia de causa, nisi quod aere, qui nobis circumfusus est, propter temporis rationem calente, frigus in terrarum ima demergitur, & aquas inficit, quarum in imo est scaturigo. Et contra cum hyemem aer præfert, calor in interiora demergens, aquis in imo nascentibus dat uaporem. Quod s ergo

Istitium cur
difficile di-
gestu sit.

B

Carnes ualidiores
quære aliqui facilius
digerant quam
tenues.

C

Sinapi & piper cur apposita cuti uulnusexcitent, deuorata uero non lædant.

D

Cur uina frigida in Aegypto.

Ergo ubiq; alternat uarietate tēporis, hoc in Aegypto semp est, cuius aer semp est in calore. Frigus em̄ ima petens, uitiū radicibus inuoluitur, & talē dat qualitatem succo inde nascenti. Ideo regionis calidæ uina calore caruerunt.

Aqua calida cur mota fiat calidior.

Tractatus noster, Albinus inquit, semel ingressus calorē, non facile alio digreditur. Dicas ergo uolo, cur q̄ in aquā descēdit calidā, si se non mouerit, minus uritur: sed si agitato suo aquā mouerit, maiorē sentit calorē: & totiēs aqua urit amplius, quotiēs nouus ei motus accesserit. Et Disarius, calida, inquit, quæ adhæserit nostro corpori, mox præbet tactum sui māsuetiorē, uel quia cuti assueuit, uel quia frigus accepit a nobis. Motus uero aquā nouā corpori applicat, & cessante assuetudine, de qua paulo ante diximus, semp nouitas auget sensum caloris. Cur ergo, Albinus ait, æstate cum aer calidus flabro mouetur, non calorē, sed frigus acquirit: eadē em̄ ratione & in hoc feruorē deberet motus augere. Non eadem ratio est, Disarius, inquit, in aquæ & aeris calore. Illa em̄ corporis solidioris est: & crassa materies, cū mouetur, integra ui sua supficiē cui admouet inuadit. Aer motu in uentū soluit, & liquidior se factus agitato, flatus efficit. Porro ut flatus illud remouet quod circumfusum nobis erat, erat autem circa nos calor. Remoto igitur per flatū calore, restat ut aduenam sensum frigoris præstet agitatus.

Æstate cur aer motus flabro frigus acgrat.

¶ Cur se in orbē rotātes patiātur uertiginē capitis. Et quō cerebrū ip̄m sensus expers, sensus tamē in cæteris mēbris gubernet. Inibiq; obiter, q̄ partes humani corporis sensu careāt.

Caput .IX.

G Rotantes se in orbē cur uertiginem patiuntur

Gnterpellat Euangelus pergētem cōsultationē: & exercebo, inquit, Disarium nostrū, si tamē minutis illis suis & rotātibus responsionibus satisfaciet cōsultenti. Dic Disari, cur qui ita se uertūt, ut sæpe ierubem rorent, & uertiginē capitis & obscuritatē patiuntur oculorū, postremo si perseuerauerint, ruunt, cū nullus alius motus corporis hāc ingerat necessitatē.

H Ad hæc Disarius, Septē, inquit, corporei motus sunt. Aut em̄ accedit priorum, aut retrorsum recedit, aut in dexterā læuā ue deuertitur, aut sursum & mouetur, aut deorsum, aut orbiculatim rotat. Ex iis septē motibus, unus tantū in diuinis corporibus inuenit, spherālē dico, quo mouet cælum, quo sidera, quo cætera mouent elemēta. Terrenis animalibus illi sex præcipue familiares sunt, sed nonnunq; adhibet & septimus. Sed sex illi ut directi, ita & innoxii. Septimus, id est, qui gyros efficit, crebro conuersu turbat, & humoribus capitis inuoluit spiramētū, qđ aiām cerebro q̄si oēs sēsus corporis gubernāti ministrat. Hoc est aut spiramentum qđ ābiens cerebrū singulis uim suā sensibus p̄stat, Hoc est, quod neruis & musculis corporis fortitudinem præbet. Ergo uertigine turbatū, & simul agitatis humoribus oppressum languescit, & ministerium suum deserit. Inde fit iis qui raptantur in gyros, hebetior auditus, uisus obscurior. Postremo neruis & musculis nullam ab eo uirtutem quasi deficiente summentibus, totū corpus quod iis sustinet & in robur erigit, desertū iā fulcimentis suis labitur in ruinā. Sed contra hæc omnia, cōsuetudo, quam secundam naturā pronūtiāuit usus, illos iuuat, qui in tali motu sæpe uersant. Spiramētū em̄ cerebri, qđ pauloātē diximus, assuetū rei iā nō sibi nouæ, nō pauescit hūc motum,

nam nec ministeria sua deserit. Ideo consuetis etiã iste agitatus innoxius est. Et **A**
 Euangelus, Irretitum te iam Disari teneo: & si uere opinor, nusq̃ hodie effugi-
 es. Et alios enim in arte tibi socios, & ipsum te audiui sæpe dicentem, cerebro
 nõ esse sensum, sed ut ossa, ut dentes, ut capillos, ita & cerebrum esse sine sensu.
 Verum ne est hæc uos dicere solitos: an ut falsum refelles Disari? Verũ ait
 ille. Euangelus, Ecce iam clausus es. Vt enim concedam tibi præter capillos in
 homine aliquid esse sine sensu, quod non facile persuasum est, tamẽ cur sensus oēs
 paulo ante dixisti a cerebro ministrari, cum cerebro non inesse sensum ipse fate-
 aris? Potest ne excusari huius contrarietatis ausum, uel uestri oris nota uolubili-
 tas? Et Disarius renidens, Retia quibus me irretitum tenes, nimis rara sunt, **B**
 nimis patula. Ecce me Euangele sine nisu inde exemptum uidebis. Opus na-
 turæ est, ut sensum uel nimium sicca, uel nimium humectã non capiant. Ossa, de-
 tes cum unguibus & capillis nimia siccitate ita densata sunt, ut penetrabilia nõ
 sint effectui animæ, quæ sensum ministrat. Adeps, medulla, & cerebrum ita in
 humore atq; mollitie sunt, ut eundem effectum animæ, quem siccitas non reci-
 pit, mollities ista non teneat. Ideo tam dentibus, unguibus, ossibus, & capillis,
 q̃ adïpi, medullis, & cerebro, sensus inesse non potuit. Et sicut sectio capillorum
 nihil doloris ingerit, ita si secetur uel dens, uel os, seu adeps, seu cerebrum, seu **C**
 medulla, aberit omnis sensus doloris. Sed uidemus, inquis, tormentis affici,
 quibus secantur ossa: torqueri homines & dolore dētium. Hoc uerum quis ab-
 neget? Sed ut os secetur, omentum quod impositum est ossi, cruciatum dum se-
 ctionem patitur, importat. Quod cum medici manus transit, os iam cum medul-
 la, quam continet, habet indolentiam sectioni similem capillorum. Et cum den-
 tium dolor est, non os dentis in sensu est, sed caro quæ continet dentem. Nam
 & unguis quantus extra carnem crescendo pergit, sine sensu secatur: qui carni
 adhæret, iam facit si secetur dolorem, non suo, sed sedis suæ corpore. Sicut capil-
 lus dum superior secatur, nescit dolorem: si auellatur, sensum accipit a carne quã
 deserit. Et cerebrum quod tactu sui hominem uel torquet uel frequenter interi-
 mit, non suo sensu, sed uestitus sui, id est, omenti, hunc importat dolorem. Ergo **D**
 diximus quæ in homine sine sensu sint, & quæ hoc causa faciat, indicatum est.

Reliqua pars debiti mei de eo est, cur cerebrum, cum sensum nõ habeat, sen-
 sus gubernet. Sed de hoc q̃q; tētabo si potero esse soluēdo. Sensus de quibus loq-
 mur, q̃ncq; sunt, uisus, auditus, odoratus, gustus, & tactus. Hi aut in corpe sunt,
 aut circa corpus, soliq; sūt caducis corporibus familiares. Nulli em̃ diuino cor-
 pori sensus inest. Anima uero oī corpore, uel si diuinum sit, ipsa diuinior est.
 Ergo si dignitas diuinorum corporum, sensum dedignatur, quasi aptum cadu-
 cis: multo magis anima maioris est maiestatis, q̃ ut sensu egeat. Vt autem ho-
 mo constet & uiuum animal sit, anima præstat, quæ corpus illuminat. Porro il-
 luminat inhabitando, & habitatio eius in cerebro est. Et sphæralis enim natura,
 & ad nos de alto ueniēs, partem in homine altam & sphæralem tenuit, & quæ
 sensu careat, qui non est animæ necessarius. Sed quia necessarius animali est, lo-
 cat in cauernis cerebri spiramentum de effectibus suis. Cuius spiramenti natu-
 ra hæc est, ut sensus & ingerat & gubernet. De his ergo cauernis, quas uentres

B
 Dentes, ossa
 fa, & alia q̃
 dam in ho-
 mine care-
 re sensu

C

D

Cerebrũ se
 su carēs q̃
 nõ corpo-
 ris sensus
 gubernet

- E** cerebri nostra uocauit antiquitas, nascuntur neruorū septem *συνγυρια*: cui rei nomen quod ipse uoles latinum facito. Nos em̄ *συνγυρια* neruorum uocamus, cum bini nerui pariter emergunt, & in locum certum desinunt. Septem igit̄ neruorū *συνγυρια* de cerebri uentre nascentes, uicem implent fistularum, spiramentum sensificū ad sua quæq; loca naturali lege ducētes, ut sensum uicinis & lōge positis membris animalis infundant. Prima igitur *συνγυρια*, neruorū talium petit oculos, & dat illis agnitionem specierū, & discretionem colorū. Secunda in aures se diffundit, per quam eis innascitur notitia sonorū. Tertia naribus inseritur, uim ministrans odorandi. Quarta palatum tenet, per quod de gustibus iudicatur. Quinta ui sua corpus omne implet. Omnis em̄ pars corporis, mollia & aspera, frigida & calida discernit. Sexta de cerebro means stomachum petit, cui maxime sensus est necessarius, ut quæ defunt appetat, superflua respuat, & in homine sobrio se ipse moderet̄. Septima *συνγυρια*, neruorum, infundit sensum spinali medullæ, quæ hoc est animali, quod est nauis carina. Et adeo usu aut dignitate præcipua est, ut longum cerebrum a medicis sit uocata. Ex hac deniq; ut ex cerebro diuersi nascuntur meatus, uirtutem tribus animæ propositis ministrantes. Tria sunt em̄ quæ ex animæ prouidentia accipit corpus animalis, ut uiuat, ut decore uiuat, & ut immortalitas illi successione quærat̄. His tribus, ppositis ut dixi animæ, per spinalem medullam præbet̄ effectus. Nam cordi & iecori & spirandi ministeriis, quæ omnia ad uiuendum pertinent, uires de spinalibus quos diximus meatibus ministrant̄. Neruis etiam manuum, pedum, aliarū ue partium p quas decore uiuit̄, uirtus inde præstatur. Et ut ex his successio pcuratur, nerui ex eadem spinali medulla pudendis, &atrici, ut suum opus impleant ministrant̄. Ita nulla in homine pars corporis sine spiramento, qd̄ in uentre cerebri locatum est, & sine spinalis medullæ beneficio constat. Sic ergo fit, ut cū ipsum cerebrum sensu careat, sensus tamen a cerebro in omne corpus proficiat̄. Euge Græculus noster, Euangelus ait, tam plane nobis ostendit res opertu naturæ tectas, ut quicquid sermo descripsit, oculis uidere uideamur. Sed Eustachio iam cedo, cui præripui consulendi locum. Eustachius. Modo uel uir omnium disertissimus Eusebius, uel quicumq; uolēt alii, ad exercitium consultationis accedant. Nos postea liberiore otio congregiemur.

H Qui fiat, ut caluitium pariter atq; canities, anteriores capitis partes primū inuadāt. Deinde, cur fœminis atq; eunuchis uox sit q̄ uiris exilior. Caput .X.

Canities & caluitium, cur priorē capitis partem principio occupent.

Ergo (ait Eusebius) habendus mihi sermo est Disari tecum de ætate, cuius ianuam iam pene ambo pulsamus. Homerus cū senes *πολιχοροτάφους* uocat, quæro utrum ex parte poetico more totū caput significare uelit, an ex aliqua ratione canos huic præcipue parti capitis assignet. Et Disarius, Et hoc diuinus ille uates prudenter ut cætera. Nam pars anterior capitis humidior occipitio est, & inde crebro solet incipere canities. Et si pars anterior, ait ille, humidior est, cur caluitium patitur, quod non nisi siccitate contingit. Opportuna, inquit Disarius, obiectio, sed ratio non obscura est. Partes enim priores capitis fecit natura rariores, ut quicquid superflui aut fumei flatus circa cerebrum fuerit, euanescat per plures meatus. Vnde uidemus in siccis defunctorū

capitibus
capitis illigantur.
mutant. & ideo
obtus efficit, ut po
idemus. Ille
omnibus sicca fun
temperiem qu
ita tempera
seunt. Contra
uo
humoris quo
in caniti
Quis senectū, ille
frigore ge
siccatus e
abundantia uiti
quia somn
Sicut est
neuralis hume
est illa. C
uitali humo
libet uitiōsi
uidemus in se
in eunuchis deb
humore natanti
suppositi corpe
Eusebius, Quor
disputatio, dica
quatur, nisi uic
ille respondit.
angustat uo
grans, quibus
Nati aut in eunuc
humoris abundantiat
ere ubera prope sim
que quos poterant qu
ls dicitis, cu
prellus ille
sarius, Age
quocq; omnium
in te facies rui
genibus tuis, nō n
dicas. Cumq;

functorum capitibus uelut quasdam futuras, quibus hemisphæria (uti ita dixerim) capitis illigantur. Quibus igitur illi meatus fuerint ampliores, humorē siccitate mutant: & ideo tardius canescunt, sed non caluitio carent. Si ergo siccitas caluos efficit, ut posteriora capitis sicciora esse dixisti, cur caluum occipitiū nunquā uidemus? Ille respondit, Siccitas occipitii nō ex uitio, sed ex natura est. Ideo omnibus sicca sunt occipitia. Ex illa autē siccitate caluitium nascitur, quæ per malam temperiem quam Græci ἀκρωσίαν uocare solent contingit. Vnde capillo crispī, quia ita temperati sunt, ut capite sicciorē sint, tarde canescunt, cito in caluitium transeunt. Contra qui capillo sunt rariore, non eo facile nudant, nutriente humore quod φλέγμα, uocatur, sed fit illis cita canities. Nam ideo albi sunt cani, quia colorem humoris quo nutriuntur imitantur. Si ergo senibus abundātia humoris capillos in canitiem tingit, cur senectā opinionem exactæ siccitatis accipit? Quia senectā, ille inquit, extincto per uetustatem naturali calore, fit frigida: & ex illo frigore gelidi & superflui nascuntur humores. Cæterū liquor uitalis longæuitate siccatus est. Inde senectā sicca est inopia naturalis humoris, humectā est abundantia uitiosi ex frigore procreati. Hinc est, quod ex uigiliis ætas grauior efficit, quia somnus qui maxime ex humore contingit, de non naturali humore nascitur. Sicut est multus in infantia, quæ humida est abundantia non superflui, sed naturalis humoris. Eadem ratio est, quæ pueritiā canescere non patitur, cum sit humectissima. Quia non ex frigore nato phlegmate humida est, sed illo naturali & uitali humore nutritur. Ille enim humor, qui aut de ætatis frigore nascitur, aut cuiuslibet uitiositatis occasione contrahitur, ut superfluius, ita & noxius est. Hunc uidemus in scæminis, ubi non crebro egeratur, extrema minitantiem. Hunc in eunuchis debilitatem tibiis ingerentem: quarum ossa quasi semper in superfluo humore natantia, naturali uirtute caruerunt: & ideo facile intorquent, dum pondus superpositi corporis ferre non possunt, sicut cana pondere sibi imposito curuat.

Et Eusebius, Quoniam nos a senectute usque ad eunuchos traxit superflui humoris disputatio, dicas uolo, cur ita acutæ sint uocis, ut sæpe mulier an eunuchus loquatur, nisi uideas, ignores? Id quoque facere superflui humoris abundantiam ille respondit. Ipse enim ἀσθησίαν per quam sonus uocis ascendit, efficiens crassiorem, angustat uocis meatum: & ideo uel scæminis uel eunuchis uox acuta est, uiris grauis, quibus uocis transitus habet liberum & ex integro patentem meatum. Nalci autem in eunuchis & in scæminis ex pari frigore, parem pene importuni humoris abundātiā, etiam hinc liquet, quod utrumque corpus sæpe pinguescit. Certe ubera prope similiter utrisque grandescunt.

¶ Cur quos pudet aut qui gaudent, rubescant, at metuentes pallor inuadat. Cap. .XI.

N Is dictis, cum ad interrogandum ordo Seruium iam uocaret, naturali pressus ille uerecundia, usque ad prodicionem coloris erubuit. Et Disarius, Age Serui non solum adolefcētium, qui tibi æquæui sunt, sed senem quoque omnium doctissime, commascula frontem, & sequestrata uerecundia, quā in te facies rubore indicat, confer nobiscum libere quod occurrerit interrogatibus tuis, non minus doctrinæ collocaturus, quam si aliis cōsulentibus ipse respondeas. Cumque diuile tacentem crebris ille hortatibus excitaret, Hoc in-

Vox in scæminis & eunuchis quare tenuior fit.

D

E quit Seruius ex te quæro, quod mihi contigisse dixisti. Quæ facit causa, ut rubor corpori ex animi pudore nascatur? Et ille, Natura, inquit, cū quid ei occurrat honesto pudore dignum, inum petendo penetrat sanguinē: quo commoto atq; diffuso cutis tingitur, & inde nascitur rubor. Dicunt etiam physici, q̄ natura pudore tacta, ita sanguinem ante se pro uelamento tendat, ut uideamus quēq; erubescētē manum sibi ante faciē frequenter opponere. Nec dubitare de iis poteris, cū nihil aliud sit rubor, nisi color sanguinis. Addit Seruius, Et qui gaudent cur rubescunt? Disarius, Gaudiū, inquit, extrinsecus contingit. Ad hoc animoso occursum natura festinat, quā sanguis comitādo quasi alacritate integritatis suæ cōpotem, tingit cutē. Et inde similis color nascit. Idem refert, Contra qui metuunt, qua ratione pallefcunt? Nec hoc, Disarius ait, in occulto est. Natura em̄ cum quid de extrinsecus cōtingentibus metuit, in altum tota demergit: sicut nos quoq; cum timemus, latebras & loca nos occultentia quærimus. Ergo tota descendens ut lateat, trahit secum sanguinē, quo uelut curru semper uehit. Hoc demerso, humor dilutior cuti remanet, & inde pallefcit. Ideo timētes & tremunt, quia uirtus animæ introrsum fugiens neruos relinquit, quibus tenebat fortitudo membrorū, & inde saltu timoris agitant. Hinc & laxamentū uentris comitatur timorē, quia musculi, quibus claudebantur retrimentorū meatus, fugientis introrsum aiæ uirtute deserti, laxant uincula, quibus retrimenta usq; ad digestionis opportunitatem continebantur. Seruius his dictis uenerabiliter assensus, obtulit,

Quare timentes rubescunt.

F

G

Prima q̄stio ab Auieno proposita,

De quæstionibus tredecim, Disario ab Auieno propositis. Caput .XII. hunc Auienus, Quia me ordo, ait, ad similitudinē cōsultatiōis applicat, reducendus est mihi ad conuiuū sermo, qui longius a mensa iam fuerat euagatus, & ad alias trāsierat quæstiones. Sæpe apposita salita carne, quam lardum uocamus, ut opinor, quasi large aridum, querere mecum ipse cōstitui, qua ratione carnem ad diurnitatem usus admistio salis seruet. Hoc licet extimare mecum possim, malo tamen ab eo, qui corpora curat, certior fieri. Et Disarius, Omne corpus suapte natura dissolubile & marcidum est: & nisi quodam uinculo cōtineat facile defluit. Cōtinent autē q̄ diu inest aiā reciprocatione aeris, qua uegetant cōceptacula spiritus, dū semp̄ nouo spirandi nutriunt alimento. Hoc cessante per aiæ discessum, mēbra marcescunt, & omne pōdere suo confictum corpus obteritur. Tum sanguis etiam (qui q̄ diu fuit compos caloris, dabat mēbris uigorem) calore discedente uersus in saniem, non manet intra uenas, sed foras exprimitur, atq; ita laxatis spiramentis effluit tabes sæculenta. Id fieri sal admistus corpori prohibet. Est enim natura siccus & calidus, & fluxum quidem corporis calore contrahit, humorem uero siccitate uel coercet, uel exorbet. Certe humorem sale differri siue consumi sit hinc cognitu facile, q̄ si duos panes pari magnitudine feceris, unum sale aspersum, sine sale alterum, inuenies indigentem salis pōdere propensorem, scilicet humore in eo per salis penuriam permanente.

H

Secunda

Etiā hoc a Disario meo q̄situm uolo, cur defæcatū uinum ualidius sit uiribus, sed

sed infirmus ad
facile mutat. Q
poperabilis in u
facile mutat, q
tuno sustinendo
hoc q̄o Auiem
quod in hummū it
perona, ceteris la
ad fundū de
Quonā ex iis qua
dū diuersis z
tullimū. Vnd
quod probe temp
propera inquit i
mū est, mellis:
Na quæ udi
igitur lōgi
mel aridius:
hoc quod
templena cult
ociliatur: V
quod caret, a
exorbet. Et sicca
ualidū fuit, uel
humore si
uauitatem sapo
s Auienus,
et ceteris ei
dubio signifi
in oleo optim
AERO igitur cur
ludo, optima esse cr
om est, reliquo pōder
restat pōdere, & ideo
or admistione lacis
summa, aeris uicin
de doliā nō contēt
is muniūt, remou
manifeste læditu
Ceterum si inde
od remansit, omne
tantum a
Auctu Auienus, (

bus, sed infirmius ad permanendū: & tā bibentē cito pmouet, q̄ ipsum si māse-
rit facile mutat. Quod cito inquit Disarius pmouet, hæc ratio est, quia quā
to penetrabilius in uenas efficitur bibētis, tāto fit liquidius, fæce purgata. Ideo
autem facile mutat, q̄ nullo firmamēto nixum undiq̄ sui ad noxā patet. Fæx
enim uino sustinendo, & alendo, & uiribus sufficiendis quasi radix eius est.

Et hoc q̄ro Auienus ait, cur fæx in imo subsidit omniū nisi mellis, mel solū
est quod in summū fæcem expuat. Ad hoc Disarius, Fæcis materia ut spissa
atq̄ terrena, cæteris laticibus pōdere præstat, melle uicē. Ideo in illis grauitate
deurgēs ad fundū decidit: i melle uero, ut leuior, de loco uicta sursum pellit.

Quoniā ex iis quæ dicta sunt, ingerūt se similes quæstiones, cur Disari ita
mel & uinū diuersis ætatibus habētur optima: mel quod recentissimū, uinum
q̄ uetustissimū. Vnde est & illud prouerbium, quo utuntur gulones, Mul-
sum quod probe temperes, miscendum esse nouo hymetio, & falerno uetulo.

Propterea inquit ille, quia inter se ingenio diuersa sunt. Vini enim natu-
ra humida est, mellis arida. Si dicto meo addubitaueris, medicinæ cōtēplator
effectum. Nā quæ udāda sunt corporis, uino fouent: quæ siccanda sunt, melle
detergunt. Igitur lōginquitate temporis de utroq̄ aliquid exorbēte, uinū me-
racius fit, mel aridius: & ita mel succo priuatur, ut uinum aqua liberatur.

NEC HOC quod sequitur dissimile quæsitis est, cur si uasa uini atq̄ olei
diutule semiplena custodias, uinum ferme i acorē corrumpit, oleo cōtra sapor
suauior cōciliatur. Vtrunq̄, Disarius ait, uerum est. In illud em̄ uacuū, q̄
superne liquido caret, aer aduena incidit, qui tenuissimum quēq̄ humorē eli-
cit & exorbet. Eo siccato, uinū, quasi spoliatū uiribus, prout ingenio imbecil-
lum aut ualidū fuit, uel acore exasperatur, uel austeritate restrigitur. Oleū aut
superuacuo humore siccato, uelut mucore qui in eo latuit absterfo, acquirit no-
uam suauitatem saporis.

RVRVSVS Auienus, ait Hesiodus cū ad medium dolii puentum est, compar-
andum, & cæteris eius partibus ad satietatem dicit abutendum, optimum ui-
num sine dubio significās q̄, in dolii medietate cōsisteret. Sed & hoc usu pro-
batū est, in oleo optimum esse quod supernatat, in melle quod in imo est.

QVAERO igitur cur oleum quod in summo est, uinū quod i medio, mel q̄
in fundo, optima esse credatur. Nec cunctatus Disarius, ait, Mel quod opti-
mum est, reliquo pōderosius est. In uase igitur mellis, pars quæ i imo est utiq̄
præstat pōdere, & ideo supnatāte pretiosior est. Contra in uase uini, pars infe-
rior admistione fæcis nō modo turbulēta, sed etiā sapore deterior est. Pars ue-
ro summa, aeris uicinia corrumpitur, cuius admistione fit dilutior. Vnde agri-
colæ dolia nō contēti sub tectū reposuisse, defodiūt, & operimētis extrinsecus
illitis muniūt, remouētes in quantū fieri potest a uino aeris cōtagionem: a quo
tam manifeste læditur, ut uix se tueatur in uase pleno, & ideo aerī minus per-
uio. Cæterum si inde hauseris, & locum aeris admistioni patefeceris, reliquum
quod remansit, omne corrumpitur. Media igitur pars quātum a cōfinio sum-
mi utriusq̄, tantum a noxa remota est, & quasi nec turbulenta nec diluta.

Adiecit Auienus, Cur eadem potio meracior uideat ieiuno, q̄ ei qui cibum
sumpsit.

E sumpsit? Et ille, Venas inedia uacuefacit, saturitas obstruit. Igitur cū potio p inanitatē penitus influit, quia nō obtusas cibo uenas inuenit, necq; sit admistio ne diluitor, p uacū meās gustatu fortiore sentit. Hoc q̄q; sciēdū ē mihi,

Nona

Auienus inquit, cur q̄ esuriēs biberit, aliquātulū famem subleuat: qui uero siti ens cibū sumpserit, nō solū nō domat sitim, sed magis cupidinē potus accēdit.

Nota est, inquit Disarius, causa. Nam liquori quidē nihil officit, quin sumptus ad oēs corporis ptes q̄quo uersus pmanet, & uenas cōpleat. Et ideo inedia q̄ inanitatē fecerat, accepto potus remedio, quasi iā nō in totū uacua recreatur. Cibatus uero utpote cōcretior & grādior, in uenas nō nisi paulatim confectus admittit. Ideo sitim quā reperit, nullo solatio subleuat, immo quicquid foris humoris nactus est, exorbet, & inde penuria eius q̄ sitis uocatur augetur.

Appendix
nonæ

F Nec hoc mihi, Auienus ait, ignoratū relinq; cur maior uoluptas est, cū sitis potu extinguit, q̄ cū fames sedatur cibo. Et Disarius, Ex prædictis quoq; liquet. Nā potionis totus haustus in omne corpus simul penetrat, & omnium partium sensus facit unā maximā & sensibile uoluptatem. Cibus autē exiguo subministratu paulatī penuriā cōsolat. Ideo uoluptas eius multifariā cōminuit.

Decima

Hoc quoq; (si uidetur) addo quæsitis, cur qui auidius uorant, facilius satias capiunt, q̄ qui eadē quietius ederint. Breuis est, inquit ille, responsio. Nam ubi auide deuoratur, tūc multus aer cum eduliis infertur propter hiatū rictus, & crebritatem respirandi. Igitur ubi aer uenas compleuit, ad abiiciendum fastidium pro cibo pensatur.

Vndecima

G Ni molestus sum Disari, patere plus nimio ex discendi cupidine garrientē, & dicas quæso, cur edulia satis calida facilius cōprimimus ore, q̄ manu sustinemus: & si quid eorū plus feruet, q̄ ut diutius mādi possit, ilico deuoramus, & tamē alius non pniciose uritur? Et ille, Intestinalis calor qui in aluo est, quasi multo maior uehementiorq; quicquid calidū accipit, magnitudine sua circūuenit ac debilitat. Ideo præstat, si quid ori feruidū admoueris, nō ut quidā faciūt hiare, ne nouo spiritu feruori uires ministres: sed paulisper labra cōprimere, ut maior calor qui de uentre etiam ori opitulatur, com primat minorē calorē. Manus autem ut rem feruidā ferre possit, nullo proprio iuuatur calore.

Duodecīa

H Iam dudū, inquit Auienus, nosse auco, cur aqua, quæ obsita globis niuium perducitur ad niualē rigore, nō minus in potu noxia est, q̄ ex ipsa niue aqua resoluta. Scimus em̄ quot quātæq; noxæ epoto niuis humore nascantur. Et Disarius, Addo aliquid ante quæsitis, Aqua em̄ ex niue resoluta etiā si igne calescat, & calida bibat æque noxia est, ac si epota sit frigida. Ergo non solo rigore niualis aqua pniciosa est, sed ob aliā causam, quā nō pigebit aperire aut ore

Cellius li-
bro xix ca-
pite viij.

Aristotele, qui in Physicis quæstionibus suis hāc posuit, & in hunc sensum (ni si fallor) absoluit, Omnis aqua, inquit, habet in se aeris tenuissimi portionem, quo salutaris est. habet & terreā fæcē, quæ est corpulēta post terrā. Cum ergo aeris frigore, & gelu coacta calefcit, necesse est p euaporationē uelut exprimi ex ea aurā illā tenuissimā: qua descēdente cōueniat in coagulū, sola terrea in se remanēte natura. Quod hinc apparet, quia cū fuerit eadē aqua solis calore soluta, minor modus eius reperitur, q̄ fuit anteq; cōgelasceret. Deest, q̄ euapo-

ratio

ratio solū in aqua salubre cōsumpsit. Nix ergo q̄ nihil aliud est, q̄ aquā in aere densata, tenuitatē sui, cum densaretur amisit: & ideo ex eius resolutæ potu, diuersa morborum genera uisceribus inseminantur.

Nominatū gelu, ueteris quæ me solēbat agitare admonuit quæstionis, cur uina aut nunq̄, aut rarēter cōgelascāt, cæteris ex magna pte humoris nimietate frigoris cogi solitis. Num quia uinū semina quædā in se caloris habet, & ob eā rem Homerus dixit, ἀἰδοπα ὄνον, nō ut quidā putāt propter calorem: an alia quæpiā causa est: quā quia ignoro, scire cupio. Ad hæc Disarius, Esto uina naturalis muniant calore, nū oleū minus ignitū est, aut minorē uim in corporibus calefactādis habet: & tñ gelu stringit. Certe si putas ea q̄ calidiora sunt difficilius cōgelascere, cōgruēs erat nec oleū cōcresecere, & ea q̄ frigidiora sunt, faciē gelu cogi. acetū autē oīm maxime frigorificū est, atq̄ id tamē nūq̄ gelu stringit. Num igitur oleo magis causa est coaguli celerioris, q̄ & leuigatius, & spissius ē: Faciliora em̄ ad cocundū uidentur, quæ leuatibra densatiora sunt, Vino autē nō contingit tāta mollities, & est q̄ oleū multo liquidius. Acetū uero & liquidissimum est inter cæteros humores: & tanto acerbius, ut sit acore tristificum: & exēplo marinæ aquæ, quæ ipsa quoq̄ amaritudine sui aspera ē, nunq̄ gelu contrahit. Nam qd̄ Herodotus historiat̄ scriptor, contra oīm ferme qui hæc quæsierūt opinionē scripsit, mare Bosphoricū, quod & Cimmeriū appellat, earumq̄ partiū mare omnē qd̄ Scythicum dicitur, gelū cōstringi & consistere, aliter est ac putatur. Nam nō marina aquā cōtrahitur, sed quia plurimum in illis regionibus fluuiorū est, & paludū in ipsa maria influentiū, superficies maris cui dulcēs aquæ innatant cōgelascit, & incolumi aqua marina uidetur in mari gelu, sed de aduenis undis coactum. Hoc & in Ponto fieri uidemus, in quo frustra quædā, & (ut ita dixerim) superficies gelidæ feruntur, contra tractæ de fluuialiū uel palustritū undarū multitudinē, in quas licet frigore cōcretæ, tñ sunt natātes, quasi leuatiorēs marinā. Plurimū autē aquarū talium influere Ponto, & totā superficiem eius infectā esse dulci liquore, propter quod ait Sallustiū, mare Ponticū dulcius q̄ cætera. Est hoc quoq̄ testimonio, q̄ si in pōtum, uel paleas, uel ligna, seu q̄cunq̄ alia natātia pieceris, foras extra pontum ferunt in propōtidē, atq̄ ita in mare, quod alluit Asiæ orā, cum cōstet in pōtum influere maris aquā, nō effluere de pōto. Meatus em̄ qui solus de oceano recepatas aquas in mariā nōstra transmittit, in freto est Gaditano, qd̄ Hispaniam Africamq̄ interiaceret. & sine dubio inundatio ipsa p̄ Hispaniē & Galliarum litora, in Tyrrhenū pdit. Inde Adriaticū mare facit, Ex quo dextra ī Partheniū, leua in Ionium, & directum in Aegeum p̄git, atq̄ ita ingredi ī pōtum. Quæ igit̄ ratio facit, ut riuatim aquæ de pōto fluant, cum foris influentes aquas pōtus accipiat: Sed cōstat utraq̄ ratio. Nā superficies pōti propter nimias aquas, q̄ de terra dulcēs īfluūt, foras effluit, deorsum uero itro p̄git īfluxio. Unde probatum est, natantia quæ (ut supra dixi) iaciunt in pontum, foras pelli. Si uero columna deciderit, introrsum intrare. Et hoc sæpe usū probatum est, ut grauiora quæq̄ in fundo propontidis ad ponti interiora pellantur.

Adiecta hac una consultatione reticebo, Cur omne dulce magis dulce ui-

E detur, cum frigidum est, q̄ si caleat. Respondit Disarius, Calor sensum occupat, & gustatū linguæ feruor interpedit. Ideo ex aspiratione oris puenta suauitas excludit. Quod si caloris absit iniuria, tum demū potest lingua incolumi blā dimento, dulcedinē pro merito eius excipere. Præterea succus dulcis p̄ calorem nō impune penetrat uenarū receptacula, & ideo noxa minuit uoluptatem.

¶ De quæstionibus tribus, quas Horus Disario proposuit. Caput .XIII.

Ieiuni cur
magis sitiāt
q̄ esuriant.

Successit Horus: & cū multa, inquit, de potu & cibatu quæssisset Ausenus, unū maxime necessarium (spōte an oblitus ignoro) p̄termisit, cur ieiuni magis sitiāt q̄ esuriant. Hoc in cōmune nobis Disari si uidet absoluc. Et ille, Rem tractatu dignā, inquit, Hore q̄sisti, sed cuius ratio in apto sit. Cum em̄ animal ex diuersis cōstet elementis, unū est de iis quæ corpus

F efficiunt, q̄d & solum, aut maxime ultra cætera, aptum sibi quærat alimentum, calorē dico, qui liquorē sibi semp̄ exigit ministrari. Certe de ipsis quatuor elementis extrinsecus uidemus nec aquā, nec aerē, neq̄ terrā aliquid quo alāt, aut q̄d cōsumat exigere, nullāq̄ noxā uicinis uel appositis sibi rebus inferre. Solus ignis alimenti p̄petui desiderio quicq̄d offendit absūmit. Inspice & primæ ætatis infantia, quantū cibum nimio calore cōficiat, & cōtra senes cogita facile tolerare ieiunium, quasi extincto in ipsis calore, qui nutrimentis recreari solet. Sed & media ætas si multo exercitio excitauerit sibi naturalē calorē, animosius cibū appetit. Cōsideremus & animalia sanguine carentia, ejuæ nullū cibum quærant penuria caloris. Ergo si calor in appetentia semp̄ est, liquor aut̄ p̄prium caloris alimentum est: bene in nobis, cum ex ieiunio corpori nutrimenta quærun̄, præcipue calor suum postulat: quo accepto, corpus om̄ne recreatur, & patientius expectat cibum solidiorem. His dictis, Auietus anulum de mensa retulit,

Anulus
cur in digi-
to egerat,
qui in fini-
stra manu
minimo est
proximus.

G qui illi de breuissimo dexteræ manus digito repente deciderat. Cumq̄ a p̄sentibus q̄reretur, cur eum alienæ manui & digito, & non huic gestamini deputatis potius insereret: ostendit manum læuā ex uulnere tumidiore. Hinc Horo nata q̄stionis occasio. Et dic, inquit, Disari (Ois em̄ situs corporis pertinet ad medicinonē, tu uero doctrinā & ultra q̄ medicina postulat cōsecutus es) dic inquā, cur sibi cōmunis assensus anulum in digito, qui minimo uicinus est, quē etiam medicinalē uocant, & manu p̄cipue sinistra gestandū esse psuasit. Et Disarius, De hac ipsa q̄stione sermo quidā ad nos ab Aegypto uenerat, de q̄ dubitabā, fabulam ne an ueram rationem uocarem: sed libris anatomicorum postea con-

Gel. li. x. ca.
decimo.

H sultis, uerum repperi, neruum quendam de corde natum priorsum pergere usq̄ ad digitum manus sinistræ minimo proximum, & illic desinere implicatum cæteris eiusdem digiti neruis: & ideo uisum ueteribus, ut ille digitus anulo tanq̄ corona circūdaretur. Et Horus, adeo, inquit, Disari uerū ita ut dicis Aegy prios opinari, ut ergo sacerdotes eorū, q̄s p̄phetas uocant, cū in tēplo uidissem circa deorū aras, hunc in singulis digitorū cōfectis odoribus illinire, & eius rei causas inq̄sisssem, & de neruo q̄d iā dictū est principe eorū narrante didicissim, & i super de numero qui per ipsum significatur. Cōplicatus em̄ senarium numerū, digitus iste demonstrat, qui omnifaria plenus p̄fectus atq̄ diuinus est. Causas-

q̄ cur

et cur plenus sit hic numerus, ille multis asseruit, ego nunc ut presentibus fa- **A**
 bulis minus aptas relinquo. Hæc sunt quæ in Aegypto diuinarum omnium
 disciplinarum cōpote, cur anulus huic digito magis inleratur, agnouit. Inter hæc
 Cecinna Albinus, Si uolentibus erit uobis, inquit, in mediū pfero quæ de hac
 eadē causa apud Atteium Capitonē pontifici iuris inter primos peritum legisse
 memini: qui cum nefas esse sanciret, deorum formas inculpi anulis: eo usq; pro-
 cessit, ut & cur hoc digito uel in hac manu gestaretur anulus, nō taceret. Vete-
 res, inquit, nō ornatus, sed signandi causa anulum secum circumferebāt. Vnde
 nec plus habere q̄ unum licebat, nec cuiq; nisi libero: quos solos fides decerne-
 ret, quæ signaculo continetur. Ideo ius anulorum famuli non habebant. Impri-
 mebatur autē sculptura materiæ anuli, siue ex ferro, siue ex auro foret: & gesta-
 batur ut quisq; uellet, quacuncq; manu, quolibet digito. Postea, inquit, usus lu-
 xuriantis ætatis signaturas pretiosis gemmis cœpit inculpere, & certatim hæc **B**
 omnis imitatio laceffiuit, ut de augmento pretii quo sculpendos lapides para-
 sent, gloriarentur. Hinc factum est, ut usus anulorum exemptus dexteræ quæ
 multum negotiorum gerit, in læuā relegaretur, quæ otiosior est: ne crebro motu,
 & officio manus dexteræ, pretiosi lapides frangerentur. Electus autē, inquit, ipsa
 læua manu digitus minimo proximus, quasi aptior cæteris, cui cōmendaretur
 anuli pretiositas. Nam pollex, qui nomen ab eo q̄ pollet, accepit, nec in sinistra
 cessat, nec minus q̄ tota manus semp in officio est. Vnde apud Græcos ἀντιχέρι
 inquit, uocatur, quasi manus altera. Pollici uero uicinus, nudus, & sine tuitone
 alterius appositi uidebatur. Nam pollex ita inferior est, ut uix radicē eius exce-
 dat. Mediū & minimū uitauerunt, inquit, ut ineptos, alterum magnitudine, breui-
 tate alterum: & electus est, qui ab utroque clauditur, & minus officii gerit, & **C**
 ideo seruando anulo magis accommodatus. Hæc sunt quæ lectio pontifica-
 lis habet. Vnusquisque ut uolet, uel Henscam, uel Aegyptiam opinionem se-
 quatur.

Inter hæc Horus ad consulendum seuerus, Scis, inquit, Disari, præter hunc
 uestitū qui me tegit, nihil me a nois cēsu aliud habere. Vnde nec seruus mihi ē, **A**
 nec ut sit opto: sed oēm usum, qui uiuo ministrādus est, ego mihi met submini-
 stro. Nuper ergo cum in Hostiensis oppido morarer, sordidatum pallium meū
 in mari diutule laui, & super litus sole siccaui, nihilq; minus eadē in ipso post
 abluionem maculæ sordium uisebantur. Cumq; me res ista stupefaceret, assi-
 stēs forte nauta, quin potius, ait, in fluuio abluere pallium tuum, si uis emaculatū. **D**
 Parui, ut uerum probarem: aqua dulci ablutum atq; siccatum, uidi splendori
 suo redditum. Et ex illo causam requiro, cur magis dulcis aqua, q̄ salta idonea
 sit sordibus abluendis. Iamdudum, Disarius inquit, hæc quæstio ab Aristotele
 & proposita & soluta est. Ait enim aquam marinam multo spissiore esse, q̄
 est dulcis: immo illam esse sæculentam, dulcem uero puram, atq; subtilem. Hinc
 facilius, ait, uel imperitos nādi sustinet mare: cū fluuialis aqua, quasi infirma, &
 nullo adiumēto fulta, mox cedat, & i imū pōdera accepta trāsmittat. Ergo aquā
 dulcē dixit, quasi natura leuem celerius immergere in ea q̄ abluēda sunt: & dū
 siccat, secū sordiū maculas abstrahere, marinā uero quasi crassiore, nec facile

Aq̄ dulcis
 cur abluen-
 dis sordibus
 magis idonea sit
 q̄ salta

E penetrare purgando, propter sui densitatem: & dum uix siccatur, non multum for-
dium secum trahere. Cumq; Horus iis assentire uideretur, Eustachius ait,
Ne decipias quæso credulū, qui se q̄stionemq; suam cōmisit fidei tuæ. Aristo-
teles em̄, ut nōnulla alia, magis acute q̄ uere ista differuit. Adeo aut̄ aquæ den-
sitas nō nocet abluendis, ut sæpe qui aliquas species purgatas uolunt, ne sola aq̄
uel dulci tardius hoc efficiant, admisceant illi cinerē, uel, si defuerit, terrenū pul-
uerē, ut crassior facta celerius possit ablucere. Nihil ergo impedit marinæ aquæ
densitas. Sed nec ideo quia salsa est, minus abluūt. Salsitas em̄ findere, & uelut
aperire meatus solet, & ideo magis elicere debuit abluenda. Sed hæc una causa
F est, cur aqua marina nō sit ablutioni apta, quia pinguis est, sicut & ipse Aristote-
les sæpe testatus est, & sales docent, quibus inesse quiddā pingue nullus igno-
rat. Est & hoc indicium pinguis aquæ marinæ, q̄ cū inspargit flammæ, nō tam
extinguit, q̄ pariter accendit, aquæ pinguedine alimoniā igni subministrante.
Postremo Homery sequamur, qui solus fuit naturæ cōsciū. Facit em̄ Nausicāā
Alcinoi filiā abluentē uestes, cum super mare esset, nō in mari, sed in fluuio. Idē
locus Homeri docet nos marinæ aquæ quiddā inesse pingue pmistum. Vlysses
em̄ cū iādudū mare euasisset, & stare siccato corpe, ait ad Nausicæ famulas,

Ἀμειπολοι σὴδ' ὄντω ἀπόπροθεν, ὅφρ' ἐγὼ αὐτὸς
ἄλμυρ ὠμοιρ ἀπολύσομαι. ἀμφὶ δ' ἐλαίῳ
χρῖσομαι, ἢ γούρ' θηρὸν ἀπὸ χροῶς ἐστὶ ἀλοιφή.

G Post hæc cū descendisset in fluuiū, diuinus uates, qui in oī re naturā secutus
est, expressit q̄d fieri solet: ut qui ascendunt de mari, si in sole steterunt, aqua q̄dē
celeriter sole siccet, maneat aut̄ in corporis superficie ueluti flos quiddā, qui & in
detergēdo sentiat. Et hæc est aquæ marinæ pinguedo q̄ sola impedit ablutionē.

Simulacra cur sub ags maiora esse uideant̄ q̄ re uera sunt. Tū in uniuersum quō uisio fi-
at, susceptione simulacrorū quæ ab rebus in oculos promanant, an potius emissione radio-
rum ex ipsis oculis. Caput .XIII.

Simulacra
maiora ue-
ris cur in a-
qua uideant̄.

E T quia a cæteris expeditus mihi te paulisper indulges, modo aut̄ no-
bis de aqua sermo fuit, q̄ro cur in aqua simulacra maiora ueris uidē-
tur: q̄d genus apud popinatores plæraq; scitamētorū cernimus pro-
posita, a pliora specie q̄ corpore. Quippe uidemus in doliolis uitreis aquæ plenis,
& oua globis maioribus, & iecuscula fibris tumidioribus, & beluas spiris ingē-
tibus. Et oīno ipsum uidere, qua nobis ratione cōstet: quia solēt de hoc nōnulli,
nec uera, nec uerisimilia sentire. Et Disarius, Aqua, inquit, dēsiōr est aeris tenui-
tate, & ideo eā cunctatior uisus penetrat, cuius offensa percussa uidendī acies scin-
ditur, & in se recurrit. Scissa dum redit iam non directo ictu, sed undiq; uer-
sum incurrit liniamenta simulacri: & sic fit, ut uideat̄ imago archetypo suo gran-
dior. Nā & solis orbis matutinus solito nobis maior apparet, quia interioret
inter nos & ipsum aer adhuc de nocte roscidus, & grandescit imago eius tan-
quam in aquæ speculo uisat̄. Ipsam uero uidendī naturam non insubide in-
trospexit Epicurus: cuius in hoc non est, ut extimo, improbanda sententia, aspi-
culante p̄cipue Democrito. Qui sicut in cæteris, ita & in hoc paria senserunt.
Ergo cēset Epicurus, ab oībus corporibus iugi fluore quæpiā simulacra mana-
re, nec

De uidēdi
ratione.

Gel. lib. v.
ca. xvi.

re, nec unquam tantulam moram interuenire, quin ultro ferantur inani figura
 coherentes corporū exuuiæ, quarum receptacula in nostris oculis sunt: & ideo
 ad deputatā sibi a natura sedem proprii sensus recurrunt. Hæc sunt quæ uir ille
 cōmemorat, quibus si occurris obuius, expecto quid referas. Ad hæc renidēs
 Eustachius, in propatulo est, inquit, qđ decepit Epicurū. A uero em̄ lapsus est,
 aliorū quatuor sensuum secutus exemplum, quia in audiendo, & gustando, &
 odorādo, atq; tangendo, nihil e nobis emittimus, sed extrinsecus accipimus, qđ
 sensum sui moueat. Quippe & uox ad aures ultro uenit, & auræ in nares influ
 unt, & palato ingeritur quod gignat saporem, & corpori nostro applicantur
 tactu sentiēda. Hinc putauit & ex oculis nihil foras proficisci, sed imagines re
 rum in oculos ultro meare. Cuius opinioni repugnat, q̄ in speculis imago ad
 uersa cōtemplatorē suum respicit, cum debeat (si quidem a nobis orta recto me
 atu proficiscitur) posteram sui partem cum discedit ostendere, ut læua læuam,
 dextera dexterā respiciat. Nam histrio psonam sibi detractā, ex ea parte uidet,
 qua induit, scilicet non faciē, sed posteriorem cauernam. Deinde interrogare
 hunc uirū uellem, an tunc imagines e rebus auolant, cum est qui uelit uidere: an
 & cum nullus aspicit, emicant undiq; simulacra. Nā si qđ primum dixi teneat,
 q̄ro cuius imperio simulacra præsto sint intuenti, & quoties quis uoluerit ora
 conuertere, toties se & illa conuertant. Sin secundo inhæreat, ut dicat perpetuo
 fluore rerū omnium manare simulacra: quæro q̄ diu cohærentia pmanent nul
 lo coagulo iuncta ad permanēdum. Aut si manere de derimus, quēadmodum
 aliquē retinebunt colorē, cuius natura cū sit incorporea, tamen nunq; potest ef
 se sine corpore. Deinde quis potest in animū inducere, simul atq; oculos uer
 teris, incurrere imagines cœli, maris, litoris, prati, nauū, pecudū, & innumerabi
 liū p̄terea rerū, quas uno oculorū iactu uidemus, cum sit pupilla quę uisu pollet
 oppido pua. Et quonā modo totus exercitus uisitur: an de singulis militibus
 profecta simulacra se congerunt, atq; ita collocata tot milia penetrant oculos in
 tuentis. Sed quid laboramus opinione sic inanem uerbis uerberare, cum ipsa
 rei uanitas se refellat. Cōstat aut̄ uisum nobis hac puenire ratione. Genuinū lu
 men e pupilla quacuncq; eā ueteris, directa linea emicat. Id oculorū domesticum
 profluuiū, si repererit in circumfuso nobis acre lucē, per eā directim pergit, q̄
 diu corpus offēdat. Et si faciē uerteris ut circumspecies, utrobicq; acies uidendi
 directa procedit. Ipse aut̄ iactus, quem diximus de nostris oculis emicare, inci
 piens a tenui radice, in summa sit latior, sicut radii a p̄ctore finguntur. Ideo per
 minutissimum foramen contemplans oculus, uidet cœli profunditatem. Ergo
 tria ista nobis necessaria sunt ad effectum uidendi, lumen quod de nobis emitti
 mus, & ut aer qui interiacet lucidus sit, & corpus, quo offēso desinat intensio.
 Quæ si diutius pergat, rectam intensiōem lassata non obtinet, sed scissa in dex
 teram læuamq; diffunditur. Hinc est, quod ubicuncq; terrarum steteris, uide
 ris tibi quādam cœli conclusionem uidere, & hoc est quod horizontem ue
 teres uocauerunt: quorum indago fideliter deprehendit directam ab oculis aci
 em per planū contra aspiciētibus, nō p̄gere ultra centū octoginta stadia, & inde
 in orbē iā recuruari. Per planū ideo adieci, q̄a altitudines lōgissime aspiciunt:
 quippe

A

B

Prima rō,
 q̄ uisio fiat
 emissioe ra
 diorū ex o
 culis, nō re
 ceptione si
 mulacorū
 Secunda

C

Tertia

Quarta

D

Equippe qui & cœlum uidemus. Ergo in omni horizontis orbe ipse qui intuetur centron est. Et quia diximus quantum a centro acies usq; ad partē orbis extenditur, sine dubio in horizonte *διὰ μέρους* orbis trecentorū sexaginta stadiorum est: & si ulterius qui intuetur accesserit, seu retrorsum recesserit, similem circa se orbem uidebit. Sicut igitur diximus, cum lumen qđ pergit e nobis, per aeris lucem in corpus inciderit, impletur officium uidendi. Sed ut possit res uisa cognosci, renuntiat uisam speciem rationi sensus oculorū, & illam aduocata memoria recognoscit. Ergo uidere oculorū est, iudicare rationis, memoriæ meminisse: qđ trinum est officium, quod uisum complet ad dignoscendam figuram, sensus, ratio, memoria. Sensus rem uisam rationi refundit. Illa quid uisum sit recordatur.

FAdeo aut̄ intuendo necessarium est rationis officium, ut sæpe in uno uidēdi sensu, etiam alium sensum memoria suggerente ratio deprehendat. Nam si ignis appareat, scit eum & ante tactum ratio calere. Si nix sit illa quæ uisa est, intelligit in ipsa ratio etiam tactus rigorem. Hac cessante, uisus inefficax est, adeo, ut qđ rebus in aqua fractus uidetur, uel qđ turris eminus uisa cū sit angulosa, rotunda extimatur, faciat rationis negligentia: quæ si se intenderit, agnoscit in turre angulos, & in remo integritatē. Et oīa illa discernit, quæ Academicis damnādorū sensuum occasionē dederunt: cum sensus unus inter certissimas res habēdus sit, comitante ratione, cui nōnunq; ad discernendā speciē non sufficit sensus unus. Nam si eminus pomi, qđ malum dicit̄, figura uisatur, nō oīno id malum est. Potuit em̄ ex aliqua materia fingi mali similitudo. Aduocandus est igit̄ sensus alī, ut odor iudicet. Sed potuit inter congeriē malorū positum auram odoris ipsius concepisse. Hic tactus consulendus est, qui potest de pondere iudicare. Sed metus est ne ipse fallatur, si fallax opifex materiam quæ pomi pondus imitareē, elegit. Confugiendum est igitur ad saporem, qui si formæ consentiat, malum esse nulla dubitatio est. Sic probatur, efficaciam sensuum de ratione pēdere. Ideo deus opifex omnes sensus in capite, id est, circa sedem rationis locauit.

¶ Satin recte scriptum sit a Platone, cibū p̄ stomachum trahi, potum uero p̄ *ἀετηρίου* quæ *τραχέια* dicitur, fibris pulmonis illabi. Caput .XV.

Gel. li. xvij.
cap. xi.

H

Cōtra Plat.

His dictis fauor ab om̄ibus exortus est admirātibus dictorū soliditatē, adeo ut attestari uel ipsum Euāgelū nō pigeret. Disarius deinde subiicit, Isti plausus sunt, qui prouocant philosophiam ad uindicandos sibi de aliena arte tractatus, unde sæpe occurrit in manifestos errores. Vt Plato uester, dum nec anatomica, quæ medicinæ propria est, abstinet: risum de se posteris tradidit. Dixit em̄ diuisas esse uias deuorandis cibatur & potui: & cibum quidē per stomachum trahi, potum uero per *ἀετηρίου* quæ *τραχέια* dicitur, fibris pulmonis allabi. Quod tantum uirum uel extimasse, uel in libros retulisse, mirandum est, uel potius dolendum. Vnde Erasistratus medicorum ueterum nobilissimus, in eum iure inuectus est, dicens illum retulisse longe diuersa q̄ ratio deprehendit. Duas enim esse fistulas instar canalium, easq; ab oris faucibus proficisci deorsum, & per earum alteram induci delabiq; in stomachum esculenta omnia & poculenta, ex eoq; ferri in uentriculū, qđ Græce appellat̄ *ἡνώπιον κοιλίαν*, atq; illic subigi digeriq; ac deinde aridiora ex his retrimenta in aluum conuenire, quod

re, quod Græce κέλον dicitur: humidiora aut per renes in uesicam trahi: & per **A**
alteram de duabus superioribus fistulam, quæ Græce appellatur τραχέα ἀρτηρία,
spiritum a summo ore in pulmonem, atq; inde rursus in os & in nares comme
are: perq; eandē uocis fieri meatū: ac ne potus cibis ue aridior, quem oportet
ret in stomachum ire, pcederet ex ore, labereturq; in eā fistulam per quā spiri
tus reciprocatur, ex eaq; offensione intercluderetur aīæ uia, impositam esse arte
quadam & ope naturæ επιγλωττίδα, quasi claustrum mutuum utriusq; fistulæ, q̄
sibi sunt coherentes: eamq; επιγλωττίδα inter edendū bibendumq; operire ac p
tegere τὴν τραχέαν, ne quid ex esca potu ue incideret in illud quasi æstuantis ani
mæ iter, ac ppter ea nihil humoris influere in pulmonē ore ipso arteriæ commu
nito. Hæc Erasistratus, cui (ut extimo) uera ratio consentit. Cum em̄ cibus non **B**
squallidus siccitate, sed humoris temperie mollis uētri inferendus sit, necesse est
eandem uia ambobus patere, ut cibus potu temperatus per stomachum in uen
trem condatur: nec aliter natura cōponeret, nisi quod salutare esset animali. De
inde cum pulmo & solidus & leuigatus sit, si quid spissum in ipsum deciderit,
quemadmodum penetrat, aut transmitti potest ad locū digestionis, cum cōstet,
si quando casu aliquid paulo densius in pulmonē uiolentiā spiritus trahente de
ciderit, mox nasci tussim nimis asperam, & alias quassationes usq; ad uexatio
nem salutis: Si aut naturalis uia potum in pulmonem traheret, cum corpulenta
bibunt, uel cum hauritur potus admistus granis, seu ex re aliqua dēsiore, quid
iis sumptis pulmo pateretur? Vnde επιγλωττίς a natura prouisa est, quæ cum ci
bus sumitur operimento sit arteriæ, ne quid per ipsam in pulmonem spiritu pas
sim trahente labatur. Sicut cum sermo emittendus est, inclinatur ad operiendā **C**
stomachi uiam, ut ἀρτηρίαν uoci patere permittat. Est & hoc de experientia notū,
q; qui sensim trahunt potum, uentres habent humectiores, humore qui paulatī
sumptus est diutius permanente. Si quis uero auidius hauserit, humor eodem
impetu quo trahit, præterit in uesicam, & sicciore cibo prouenit tarda digestio.
Hæc autem differentia non nasceretur, si a principio cibi & potus diuisi essent
meatus. Quod autem Alcæus poeta dixit, & uulgo canitur, τὸν τε πνεύμονα οἶνον, ὅ
γαρ ὄρεον πρὶς ἐδέεται, ideo dictum est, quia pulmo re uera gaudet humore, sed tra
hit quātum sibi extimat necessarium. Vnde satius fuisset philosophorum omni **D**
um principi, alienis abstinere, quam minus nota proferre.

Ad hæc Eustachius paulo cōmotior, Nō minus te, inquit, Disari philosophis **Pro Pla**
q; medicis inferebam, sed modo uideris mihi rem consensu generis humani **tonc.**
cantatam & creditam, obliuioni dare: philosophiam artem esse artium, & disci
plinam disciplinarū. Et nunc in ipsam inuehit parricidali ausu medicina: cū phi
losophia illic habeatur augustior, ubi de rationali parte, id est, de incorporeis
disputat: & illic inclinatur, ubi de physica, quod est de diuinis corporibus uel
cœli, uel siderum, tractat. Medicina autem physiciæ partis extrema sæx est, cui
ratio est cum testis terrenisque corporibus. Sed quid rationem nominaui,
cum magis apud ipsam regnet coniectura quam ratio? Quæ ergo conicit
carne lutulenta, audet inequitare philosophiæ, de incorporeis & uere diuinis
certa ratione tractanti. Sed ne uideatur communis ista defensio tractatum
uitare

- E uitare pulmonis, accipe causas quas Platonica maiestas secuta est. ἐπιγλωττίσ quam memoras, inuentum naturæ est ad tegendas detegendasq; certa alternati one uias cibatus & potus, ut illum stomacho trāsmittat, hunc pulmo suscipiat. Propterea tot meatibus distinctus est, & interpretet rimis: non ut spiritus egres siones habeat, cui exhalatio occulta sufficeret: sed ut per eos siquid cibatus in pul monē deciderit, succus eius mox migret in sedem digestionis. Deinde ἀερία si quo casu scissa fuerit, potus non deuoratur, sed quasi scisso meatu suo, reiecta foras incolumi stomacho, qd non contingeret, nisi ἀερία uia esset humoris. Sed & hoc in propatulo est, quia quibus æger est pulmo, accēduntur in maximam sitim: qd non eueniret, nisi esset pulmo receptaculum potus. Hoc quoq; intue re, qd animalia quibus pulmo non est, potum nesciunt. Natura em̄ nihil super fluum, sed membra singula ad aliquod uiuēdi ministerium fecit: qd cum deest, usus eius non desideratur. Vel hoc cogita, quia si stomachus cibum potumq; susciperet, superfluus foret uesicæ usus. Poterat em̄ utriusq; rei stomachus re trimenta intestino tradere, cui nunc solius cibi tradit: nec opus esset diuersis me atibus quibus singula traderentur, sed unus utriq; sufficeret ab eadem statione transmissio. Modo aut̄ seorsum uesica, & intestinum seorsum saluti seruit: quia il li stomachus tradit, pulmo uesicæ. Nec hoc prætereundum est, qd in urina quæ est recrementum potus, nullum cibi uestigium reperitur, sed nec aliqua qualita te illorū recrementorum uel coloris uel odoris inficitur. Q; si in uentre simul fu issent, aliqua illarum sordium qualitas inficeretur. Nam postremo lapides qui de potu in uesica nascuntur, cur nunq; in uentre coalescunt, cum non nisi ex po tu fiant, & nasci in uentre quoq; debuerint, si uenter esset receptaculum potus. In pulmonem defluere potum nec poetæ nobiles ignorant. Ait em̄ Eupolis in fabula, quæ inscribitur Coelaces.
- Euripedes uero huius rei manifestissimus astipulator est. Cū igit̄ & ratio corpo reæ fabricæ, & testiū nobilis autoritas astipuletur Platoni, nonne quisquis con tra sentit, insanit?

¶ Ouum ne prius fuerit an gallina. Caput .XVI.

H
Ouum ne
prius extite
rit an gal
lina.

Nter hæc Euangelus gloriæ Græcorum inuidens & illudens, facel sant, ait, hæc q̄ inter uos in ostentationem loquacitatis agitant. Quin potius si quid callet uestra sapientia, scire ex uobis uolo, ouum ne prius extiterit, an gallina. Irridere te putas Disarius ait, & tamen quæstio quā mouisti, & inquisitu & scitu digna est. Tu enim me tibi de rei utilitate com parans consuluisti, utrum prius gallina ex ouo, an ouum ex gallina prodierit. Sed hoc ita seriis inferendum est, ut de eo debeat uel anxie disputari. Et pro feram quæ in utramq; partem mihi dicenda subuenient, relicturus tibi utrum eorum uerius malis uideri. Si concedimus omnia quæ sunt, aliquando coepisse: ouum prius a natura factū iure extimabit. Semper em̄ qd incipit, imperfectū adhuc & informe ē, & ad pfectionē sui per pcedētis artis & tps additamēta for mat. Ergo natura fabricans auē, ab informi rudimēto coepit, & ouum in q̄ nec dum est spēs, extitit procedente paulatim maturitatis effectū. Deinde quicqd a natura

a natura uariis ornatibus comparatū est, sine dubio cepit a simplici, & ita con-
 textionis accessiōe uariatū ē. Ergo ouū uisu simplex & undiq; uersum pari spe-
 cie creatū est, & ex illa uarietas ornatuū quibus constat auis spēs absoluta est.
 Nam sicut elemēta prius extiterunt, & ita reliqua corpora de cōmixtione eorū
 creata sunt: ita rōnes seminales quæ in ouo sunt, si uenialis erit ista trāslatio, ue-
 lut quædā gallinæ elementa credenda sunt. Nec importune elemētis de qui-
 bus sunt oīa, ouū cōparauerim. Omni em̄ genere animatiū quæ ex coitiōe na-
 scunt, iuenies ouū aliquorū esse principiū instar elemētī. Aut em̄ gradiunt animā-
 tia, aut serpunt, aut nādo uolādoue uiuūt. In gradiētibus lacertæ & similia
 ex ouis creant. Quæ serpūt, ouis nascuntur. Exordio uolātia uniuersa de ouis
 prodeūt, excepto uno qđ incertæ naturæ ē. Nam uespertilio uolat quidē pelli-
 tis alis: sed inter uolantia nō habendus est, qui quatuor pedibus gradiūt, forma
 tosq; pullos parit, & nutrit lacte q̄s generat. Natātia pene omnia de ouis oriū-
 tur generis sui, crocodilus uero etiā de testeis qualia sunt uolantiū. Et ne uidear
 plus nimio extulisse ouum elementi uocabulo, consule initiatos sacris Liberi
 patris: in quibus hac ueneratione ouum colit, ut ex forma tereti ac pene sphæ-
 rali atq; undiq; uersum clausa, & includēte intra se uitā, mundi simulacrū uo-
 cēt. Mundum aut̄ consensu oīm constat uniuersitatis esse principium.

PRODEAT qui priorem uult esse gallinā, & in hæc uerba tentet qđ defendit
 asserere. Ouum, rei cuius est, nec initium, nec finis est. Nam initiū semen est,
 finis auis ipsa formata. Ouum uero digestio est seminis. Cum ergo semen ani-
 malis sit, & ouum seminis, ouum añ animal esse nō potuit: sicut nō pōt digestio
 cibi fieri anteq; sit qui edit. Et tale est dicere ouum ante gallinā factum, ac si
 quis dicat, matricem ante mulierem factam. Et qui interrogat quemadmodū
 gallina sine ouo esse potuit, similis est interroganti, q̄nam pacto hoīes facti sint
 ante pudenda, de quibus homines procreant. Vnde sicut nemo recte dicet, ho-
 minē seminis esse, sed semē hominis: ita nec oui gallinā, sed ouum esse gallinæ.

Deinde si concedamus, ut ab aduersa parte dictum est, hæc quæ sunt, ex tpe
 aliquod sumpsisse principium: natura primum singula animalia perfecta for-
 mauit, deinde ppetuā legem dedit: ut continuaretur procreatione successio. Per-
 fecta aut̄ in exordio fieri potuisse, testimonio sunt nunc q̄q; non pauca animan-
 tia, quæ de terra & imbre perfecta nascuntur: ut in Aegypto mures, & in aliis
 locis ranæ, serpentesq; & similia. Oua autem nunquā de terra sunt procreata,
 quia in illis nulla pfectio. Natura uero perfecta format, & de pfectis ista pro-
 cedunt, ut de integritate partes. Nam ut cōcedam oua auium esse seminaria,
 uideamus quid de semine ipso philosophorū definitio testatur, quæ ita sancit:
 Semen generatio est ad eius ex quo est similitudinem pergens. Non potest au-
 tem ad similitudinē pergi rei quæ necdum est: sicut nec semen ex eo qđ adhuc
 non subsistit, emanat. Ergo in primo rerū ortu intelligamus, cum cæteris ani-
 mantibus quæ solo semine nascuntur, de quibus non ambigitur, quin prius fue-
 rint q̄s semen suum, aues quoq; opifice natura extitisse perfectas. Et quia uis
 generandi inserta sit singulis, ab his iam procedere nascendi modos, quos pro
 diuersitate animantium natura uariauit. Habes Euangele utrobicq; qđ teneas,
 & dissimu

E & dissimulata paulisper irrisione tecum delibera quid sequaris.

Et Euangelus, Quia etiã ex iocis seria facit uolentia loquēdi, hoc mihi absoluatis uolo, cuius diu me exercuit uera deliberatio. Nuper enim mihi de Tyburti agro meo exhibiti sunt apri, quos obtulit sylua uenantibus. Et quia diutule cōtinuata uenatio est, plata sunt alii interdium, noctu alii Quos pduxit dies, integra carnis incolumitate durarūt: qui uero per noctē lunari plenitudine luce portati sunt, putruerūt. Qd ubi scitū est, qui sequēti nocte deferebāt, infixi cuicūq; pti corporis acuto aeneo, apros carne integra ptulerūt. Quæro igitur, cur noxã quã pecudibus occisis solis radii nō dederūt, lunare lumē effecerit?

F Facilis ē inqt Disarius, & simplex ista respōsio. Nullius em̄ rei fit aliquãdo putredo, nisi calor humorq; cōuenerint. Pecudum aut̄ putredo nihil aliud est, nisi cum defluxio quædam latens soliditatem carnis in humorē resoluit. Calor aut̄ si tēperatus sit & modicus, nutrit humores: si nimius, exiccat, & habitudinē carnis extenuat. Ergo de corporibus enectis, sol ut maioris caloris haurit humorem: lunare lumen, in quo est non manifestus calor, sed occultus tepor, magis diffūdit humecta. Et inde prouenit iniecto tepore & aucto humore putredo.

HIS dictis, Eustachium Euangelus intuens, si rationi dictæ assentiris ait, annuas oportet: aut si est quod moueat, proferre non pigeat: quia uis uestri sermonis obtinuit, ne inuita aure uos audiam. Omnia, inquit Eustachius, a Disario & luculente, & ex uero dicta sunt. Sed illud pressius intuendum est, utrum mēfura caloris sit causa putredinis: ut ex maiore calore non fieri, & ex minore ac temperato prouenire dicatur. Solis enim calor, qui nimium feruet quando annus in æstate est, & hyeme tepescit, putrefacit carnes æstate, non hyeme. Ergo nec luna propter summissiorem calorem diffundit humores. Sed nescio quæ proprietates quã Græci *ιδίωμα* uocāt, & quædam natura inest lumini quod de ea defluit, quæ humectet corpora, & uelut occulto rore madefaciat: cui admistus calor ipse lunaris, putrefacit carnem, cui diutule fuerit infusus. Neq; em̄ omnis calor unius est qualitatis, ut hoc solo a se differat, si maior minor ue sit. Sed esse in igne diuersissimas qualitates, nullam secum habentes societatem, rebus manifestis probatur. Aurifices ad formandum aurum nullo nisi de paleis utuntur igne, quia cæteri ad producendam hanc materiam inhabiles uidentur. Medici in remediis concoquendis magis sarmentis, q̄ ex alio ligno ignem requirunt. Qui uitro soluendo firmandoq; curant, de arbore cui myricæ nomē ē, igni suo escā ministrant. Calor de lignis oleæ, cū sit corporibus salutaris, perniciosus est balneis, & ad dissoluēdas iuncturas marmorum efficaciter noxius est. Ergo non mirum, si ratione proprietatis quæ singulis inest, calor solis arefacit, lunaris humectat. Hinc & nutrices pueros alētes operimentis obtegunt, cum sub luna prætereunt, ne plenos per ætatem naturalis humoris amplius lunare lumen humectet: & sicut ligna adhuc uirore humida, accepto calore curuantur, ita & illorum membra contorqueat humoris adiectio. Hoc quoq; notum est, quia si quis diu sub luna somno se dederit, ægre excitatur, & proximus fit infano, pondere pressus humoris, qui in omne eius corpus diffusus atq; dispersus est proprietate lunari, quæ ut corpus infundat, omnes eius aperit & laxat

laxat meatus. Hinc est quod Diana, quæ luna est, ἄερος dicitur, quasi ἐρεθόμενος, hoc est, aerem secans. Lucina a parturientibus inuocatur, quia proprium eius manus est distendere rimas corporis, & meatibus uiam dare, quod accelerando pro tui salutare. Et hoc est quod eleganter poeta Timotheus expressit.

Nec minus circa inanima lunæ proprietates ostenditur. Nam ligna quæ uel luna iam plena, uel adhuc crescente deiecta sunt, inepta sunt fabricis, quasi emollita per humoris conceptionem. Et agricolis curæ est, frumenta de agris non nisi luna deficiente colligere, ut sicca permaneant. Contra quæ humecta desideras, luna crescente conficies. Tunc & arbores aptius seres, maxime cum illa est super terram, quia ad incrementa stirpium necessarium est humoris alimentum. Aer ipse propria luna lunaris humoris & patitur & perdit. Nam cum luna plena est, uel cum nascitur (& tunc enim a parte qua sursum suspicit plena est) aer aut in pluuiam soluitur, aut si sudus sit, multum de se roris emittit. Vnde Alcman lyricus dixit rorē aeris & lunæ filium. Ita undique uersum probatur, ad humectandas dissoluendasque carnes inesse lunari lumini proprietatem, quam magis usus quam ratio deprehendit. Quod autem dixisti Euangelice de acuto æneo (ni fallor coniectura mea) a uero non deuiat. Est enim in ære uis acrior, quam medici stipticam uocant. Vnde squamas eius adiiciunt remediis, quæ contra perniciem putredinis aduocantur. Deinde qui in metallo æris morantur, semper oculorum sanitate pollent: & quibus ante palpebræ nudatæ fuerant, illic conuestiuntur. Aura enim quæ ex ære procedit, in oculos incidens, haurit &

exiccat quod male influit. Vnde & Homerus modo, ὄσσε δ' ἄμωδον
ἀνγλή χαλκείη, κορυθαίον ἀπὸ λαμπομενέων,
θερῆων περὶ σμικρῶν, σακίω τε φασγάνῳ
ἐρχομένω ἀμυδίῳ.

Locus restitu-
tus ex
xiij. liad.

has causas secutus appellat. Aristoteles uero autor est, uulnera quæ ex æreo mucrone fiunt, minus esse noxia, quam quæ ex ferreo, faciliusque curari: quia inest, inquit, aeri uis quædam remedialis & siccifica, quam demittit in uulnere. Pari ergo ratione infixum corpori pecudis, lunari repugnat humori.

Qui finem primi libri cum fine huius contulerit, facile animaduertet quædam adhuc operis huius absolutioni deesse. Verum ea, autor ne ipse siue alijs præpeditus, siue morte præreptus, haud dum adiecerit, an librorum incuria interciderint, facile dici non potest.

Coloniæ apud Eucharium Ceruicornum
Anno supra sesquimillesimum uicesimo-
primo. Mense Augusto.

Coloniae apud Fucharium Carthaginiensis
Anno supra septuaginta octo
primo Martii Augusti

...
LV
Satura
Cronof
naliu
Epistola
De luct
Abdica
Icarom
nep
Toxari
Alexade
Gallus f
Timon
Pro tyra
SER ASN
dian
Quil
adricer
bitror, c
quamui
BASIS
...
Luciani di